

Vastuullisuusraportointi Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:ssä

Anu Nenonen

Opinnäytetyö, ylempi AMK

Huhtikuu 2024

Liiketalouden ala

Organisaation ja talouden johtamisen tutkinto-ohjelma

Nenonen, Anu

Vastuullisuusraportointi Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:ssä

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Huhtikuu, 2024, 70 sivua

Organisaation ja talouden johtaminen. Opinnäytetyö YAMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Ilmastonmuutos tarkoittaa pitkällä aikavälillä tapahtuvia muutoksia maapallon ilmastossa. Ilmastonmuutokseen vaikuttaa monimutkainen vuorovaikutus ihmisen toiminnan ja luonnon prosessien välillä. Luonnon kestävyys on tärkeä, mutta kestävä kehitys vaatii laajempaa tarkastelua. Ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys ovat kaikki olennaisia osatekijöitä, ja niitä on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Yritysvastuun tavoitteena puolestaan on luoda pitkäaikaista arvoa yritykselle samalla kun kunnioitetaan yhteiskuntaa ja ympäristöä. Monet yritykset ovat ottaneet käyttöön vastuullisuusraportoinnin ja sertifikaatit osoittaakseen sitoutumisensa vastuulliseen liiketoimintaan.

Vastuullisuusraportointi on ajankohtainen ja vastuullisuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:llä (Koas) on vastuullinen liiketoiminta ja vastuullisuus otetaan huomioon strategisessa päätöksenteossa ja siihen on kiinnitetty vuosien varrella yhä enemmän huomiota. Säätiöllä on yhteinen intressi viedä Koasin vastuullisuutta eteenpäin vastaamaan 2030-luvun tarpeita ja haasteita. Koasin tulee tulevaisuudessa selventää ja tarkentaa vastuullisuutta omassa viestinnässä ja tuoda esille niitä asioita, jotka näkyvät arjessa. Vastuullisuusraportoinnin rooli ja viestintä vastuullisuudesta tulee kasvamaan ja siihen Koasin täytyy myös pystyä vastaamaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n johtoryhmän näkemyksiä vastuullisuusraportoinnista ja sen vaikutuksista Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vastuullisuuden strategian toimeenpanoon. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivista tutkimussuuntausta noudattaen. Opinnäytetyössä olivat keskiössä tutkittavan ilmiön merkitykset, joiden ilmentymistä Keski-Suomen opiskelijasäätiössä selvitettiin. Tutkimuksessa hyödynnettiin fenomenografista tutkimusotetta sekä käytettävät aineistot olivat empiirisiä laadullisia haastatteluaineistoja. Haastatteluaineistojen kautta nostettiin esiin haastateltujen esittämiä erilaisia käsityksiä ja niiden laadullisia eroja tutkittavasta ilmiöstä.

Tutkimuksen merkittävimpanä tuloksena voidaan pitää kymmenkohtaista listaa Koasin vastuullisuusraportoinnin kehittämiseen. Nämä kymmenen kohtaa ovat: sitoutuminen, tavoiteasettelu, sidosryhmävuoropuhelu, standardit ja suositukset, kohtuullisuusperiaate, avoin viestintä, integroitu raportointi, teknologian hyödyntäminen, sisäinen koulutus ja jatkuva parantaminen.

Avainsanat (asiasanat)

Vastuullisuus, yritys vastuullisuusraportointi, ympäristöjohtaminen, yritys vastuutyö, viestintä

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Nenonen, Anu

Sustainability reporting in Central Finland student housing foundation sr

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, April 2024, 70 pages

Business Administration. Degree Program in Business and Financial Management. Master's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Climate change refers to long-term changes in the Earth's climate. It is influenced by a complex interaction between human activities and natural processes. While natural resilience is important, sustainable development requires a broader perspective. Ecological, economic, and social sustainability are all essential factors that need to be considered comprehensively. The goal of corporate responsibility is to create long-term value for the business while respecting society and the environment. Many companies have adopted sustainability reporting and certifications to demonstrate their commitment to responsible business practices.

Sustainability reporting is current and is receiving increasing attention. The Central Finland Student Housing Foundation (Koas) conducts responsible business, and sustainability is considered in strategic decision-making, gaining more attention over the years. The foundation has a common interest in advancing Koas's sustainability to meet the needs and challenges of the 2030s. In the future, Koas needs to clarify and specify sustainability in its communication and highlight everyday aspects. The role of sustainability reporting and communication about sustainability is expected to grow, and Koas must be able to respond to it.

The objective of the thesis was to investigate the views of the Central Finland Student Housing Foundation's management on sustainability reporting and its impact on the implementation of the foundation's sustainability strategy. The research followed a qualitative research approach. The focus was on the meanings of the phenomenon under investigation, which were explored within the Central Finland Student Housing Foundation. Phenomenographic research approach was utilized, and the empirical qualitative interview data were used. The interviews revealed various perspectives and qualitative differences in the understanding of the phenomenon.

The most significant result of the study is a ten-point list for the development of Koas's sustainability reporting. These ten points include commitment, goal-setting, stakeholder dialogue, standards and recommendations, the principle of moderation, open communication, integrated reporting, technology utilization, internal training, and continuous improvement.

Keywords/tags (subjects)

Sustainability, corporate sustainability reporting, environmental management, corporate sustainability work, communication

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Vastuullisuus yritystoiminnassa	3
2.1	Yritysvastuu kestävän kehityksen tavoitteiden edistäjänä	3
2.2	Vastuullisuuden elementit	8
2.3	Yritysvastuutyö	9
2.3.1	Verojalanjälki	12
2.3.2	Vihreä rahoitus	13
2.3.3	Yritysvastuun kannustimet	14
2.3.4	Elinkaariarviointi ympäristövaikutuksista	16
3	Vastuullisuuden johtaminen ja vastuullisuusviestintä	18
3.1	Ympäristöjohtaminen	18
3.2	Kestävä ja energiatehokas rakentaminen	20
3.3	Yrityksen hallituksen rooli yritysvastuussa	21
3.4	Yritysvastuuraportoinnin viitekehykset	23
3.5	Vastuullisuusraportointi päätöksenteon tukena	26
3.6	Viestintä yritysvastuusta	28
4	Tutkimuksen toteutus	32
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusasetelma	32
4.2	Tutkimuskonteksti	35
4.3	Aineiston keruu	37
4.4	Aineiston analysointi	39
5	Tutkimustulokset	46
5.1	Vastuullisuusraportoinnin kokonaisuus Koasilla	46
5.2	Sosiaalinen vastuu	47
5.3	Ympäristövastuu	48
5.4	Taloudellinen vastuu	50
6	Pohdinta	52
6.1	Johtopäätökset	58
6.2	Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu	60
	Lähteet	65
	Liitteet	70
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	70

Kuviot

Kuvio 1. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.....	6
Kuvio 2. Yritysvastuutyö prosessina.....	10
Kuvio 3. Yritysvastuuraportoinnin prosessi.....	27
Kuvio 4. Tutkimuksen toteuttamisprosessi.....	34
Kuvio 5. Esimerkki aineiston teemoittelusta yhden haastatteluilmaisun mukaan.....	41

Taulukot

Taulukko 1. Yritysvastuun osa-alueet	11
Taulukko 2. GRI-raportointiin liittyvät standardit ja niiden osa-alueet	24
Taulukko 3. Yrityskeskeisen vastuullisuusviestinnän ja aktivismiviestinnän eroja.....	31
Taulukko 4. Esimerkkejä aineiston teemoittelusta.....	42

1 Johdanto

Ilmastonmuutos tarkoittaa pitkällä aikavälillä tapahtuvia muutoksia maapallon ilmastossa. Ilmastonmuutokseen vaikuttaa monimutkainen vuorovaikutus ihmisen toiminnan ja luonnon prosessien välillä. Keskeinen huolenaihe on ihmisen aiheuttama ilmaston lämpeneminen, joka johtuu pääasiassa kasvihuonekaasujen, kuten hiilidioksidin (CO₂), metaanin (CH₄) ja dityppioksidin (N₂O), lisääntyneestä päästämisestä ilmakehään. Kansainväliset sopimukset, kuten Pariisin ilmastosopimus, pyrkivät sitouttamaan maailman maat yhteiseen ponnisteluun ilmaston lämpenemisen rajoittamiseksi alle 2 celsiusasteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan. Ilmastonmuutos on monimutkainen ja laaja-alainen ongelma, ja sen ratkaisemiseksi tarvitaan maailmanlaajuisia yhteistyötä ja toimenpiteitä. (UN Global Compact 2023, Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteet n.d.)

Luonnon kestävyys on tärkeä, mutta kestävä kehitys vaatii laajempaa tarkastelua. Ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys ovat kaikki olennaisia osatekijöitä, ja niitä on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Nämä kolme ulottuvuutta muodostavat keskeisen perustan kestävälle kehitykselle, ja niiden yhteen kietoutuminen on välttämätöntä, jotta voidaan saavuttaa tasapainoinen ja pitkäkestoinen kehitys. (Rohweder 2004, 16.) Vastuullisuustoimet yrityksissä liittyvät erilaisiin sertifiointeihin ja standardien noudattamiseen, kuten ISO 14001 ympäristöjärjestelmään tai ISO 26000 yhteiskuntavastuun ohjeisiin, jotka tarjoavat puitteet organisaatioiden vastuullisuudelle. Kaiken kaikkiaan vastuullisuustoimilla pyritään tasapainottamaan taloudellista menestystä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ympäristönsuojelua. (UN Global Compact 2023, Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteet n.d.)

Elämän, työnteon ja kuluttamisen jatkuminen tulevaisuudessa edellyttää kestävä kehityksen noudattamista. Tämä tarkoittaa, että nykyisen sukupolven on elättävä itsensä tavalla, joka ei aiheuta ongelmia tuleville sukupolville eikä vaaranna heidän mahdollisuuksiaan elää maapallolla. Kestävä kehityksen periaatteiden mukaan päätöksenteossa on annettava yhtä suuri painoarvo sosiaalisille ja ympäristöön liittyville asioille kuin taloudellisille näkökohdille. (Aaltonen 2019, 25–26.) Yritystoiminnassa edellytetään kestävä kehityksen mukaista toimintaa ja yritysvastuuta, joten sen on tullut entistä tärkeämmäksi liike-elämässä. Yritykset ovat alkaneet integroida kestävä kehityksen periaatteita strategiaansa tunnustaen samalla, että pitkäaikainen menestys vaatii huolenpitoa paitsi taloudellisista tuloksista myös yhteiskunnasta ja ympäristöstä. Pyrkimyksenä on vähentää ympäristövaikutuksia, minimoida jättemääriä, suosia uusiutuvia energialähteitä ja säilyttää biologinen

monimuotoisuus. Yritysvastuun tavoitteena puolestaan on luoda pitkäaikaista arvoa yritykselle samalla kun kunnioitetaan yhteiskuntaa ja ympäristöä. Monet yritykset ovat ottaneet käyttöön vastuullisuusraportoinnin ja sertifikaatit osoittaakseen sitoutumisensa vastuulliseen liiketoimintaan. Vastuullisuus on myös tekijä, joka voi vaikuttaa asiakkaiden, työntekijöiden ja sijoittajien päätöksiin yritysten valinnassa. (Mäkelä 2021, 76.)

Vastuullisuusraportointi on raportoinnin osa-alue, joka jatkuvasti kehittyy, ja tällä hetkellä keskeiset teemat raportoinnissa liittyvät muun muassa raportoinnin muotoon, vaikutuksiin ja laadun varmistukseen. Vaikka vastuullisuusraportoinnissa noudatetaan erilaisia ohjeistuksia ja standardeja, yrityksillä ja muilla organisaatioilla on edelleen päätösvalta määrittellä, millä tavoin ja millaisessa laajuudessa ne toteuttavat raportointiaan. Tämä saattaa johtaa siihen, että raportointi ei aina tapahdu suunnitelmallisesti. (Mäkelä 2021, 79.) Vastuullisuusraportointi on tärkeä väline organisaatioiden yhteiskuntavastuun arvioimiseen ja ymmärtämiseen. Se tarjoaa kattavan kuvan siitä, miten yritykset ottavat huomioon yhteiskunnalliset ja ekologiset näkökulmat liiketoiminnassaan. Nykyään kuluttajat ja sidosryhmät odottavat yrityksiltä avoimuutta ja ajantasaista vastuullisuustietoa. Vaikka läpinäkyvyys on tärkeää, ei pelkkä vastuullisuusraportti välttämättä kerro koko totuutta yrityksen todellisista vaikutuksista. On myös mahdollista, että yritys käyttää vastuullisuusraportointia markkinointivälineenä ilman todellisia toimenpiteitä vastuullisuuden edistämiseksi. Siksi on tärkeää tarkastella myös konkreettisia toimenpiteitä ja käytäntöjä, joita yritys toteuttaa kestävyys edistämiseksi. Yhteenvetona voidaan sanoa, että vastuullisuusraportointi on tärkeä askel kohti avoimuutta ja vastuullisuutta, mutta sen tulisi olla vain osa laajempaa sitoutumista kestävään liiketoimintaan. Se ei yksinään takaa, että yritys todella toimii vastuullisesti, ja siksi on tärkeää arvioida myös käytännön tekoja ja tuloksia. (Mäkelä 2021, 78–80; Vanhala & Ristaniemi 2022, 134.)

Nykyään kiinnitetään yhä enemmän huomioita talojen sekä asuntojen energiatehokkuuteen, elinkaariajatteluun sekä viihtyvyyteen, joka otetaan huomioon korjaamisessa sekä rakentamisessa. Koasin tulee tulevaisuudessa selventää ja tarkentaa vastuullisuutta omassa viestinnässään sekä tuoda enemmän esille asioita, jotka näkyvät asukkaiden arjessa. Vastuullisuusraportoinnin rooli ja viestintä vastuullisuudesta tulee kasvamaan ja siihen Koasin täytyy myös pystyä vastaamaan. Opinnäytetyöni aihe on merkityksellinen sekä yleisesti organisaatioiden että kohdeorganisaation Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n kannalta, ja tämä on perusteltua aiemmin mainituista

näkökulmista. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:ssa (Koas) on aloitettu vastuullisuusraportoinnin kehittäminen. Koasilla on tunnistettu konkreettinen kehittämistarve, johon tällä opinnäytetyöllä osaltaan pyritään vastaamaan. Vastuullisuusraportointi Koasilla on alkuvaiheessa, mutta kohdeorganisaatiossa on tunnistettu, että ilman merkittäviä panostuksia vaatimuksiin ei kyetä vastaamaan. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n toimintakertomus 2022.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön johtoryhmän jäsenien näkemyksiä vastuullisuusraportoinnista ja sen vaikutuksista Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vastuullisuuden strategian toimeenpanoon. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, millaista vastuullisuusraportointia yrityksemme tulisi toteuttaa strategian toimeenpanossa muuttuvassa työelämässä. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimussuuntausta noudattaen. Toisin sanoen tutkimuksessa olivat keskiössä tutkittavan ilmiön merkitykset, joiden ilmentymistä Keski-Suomen opiskelijasäätiössä selvitettiin. Tutkimuksessa hyödynnettiin fenomenografista tutkimusotetta. Tutkimuksessa käytettävät aineistot olivat empiirisiä laadullisia haastatteluaineistoja. Haastatteluaineistojen kautta nostettiin esiin haastateltujen esittämiä erilaisia käsityksiä ja niiden laadullisia eroja tutkittavasta ilmiöstä.

2 Vastuullisuus yritystoiminnassa

2.1 Yritysvastuu kestävän kehityksen tavoitteiden edistäjänä

Englanninkielisessä kirjallisuudessa yleinen käsite "Corporate Social Responsibility" (CSR) viittaa organisaatioiden vastuullisuuteen. Suomessa tätä vastaavaa käsitettä on perinteisesti kutsuttu "yhteiskuntavastuuna". Viime aikoina kuitenkin monet yritykset ovat siirtyneet käyttämään termejä kuten "yritysvastuu", "vastuullisuus" ja "kestävyys" sen sijaan, että käyttäisivät CSR-termiä. (Olkkonen & Quarshie 2019, 4.)

Vastuullisuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota organisaatioissa ja kiinnostuksen lisääntyminen on osoitettavissa muun muassa sillä, että suomalaisia organisaatioita (yli 200) on sitoutunut Global Compact aloitteeseen, joka on maailman suurin yritysvastuualoite. (UN Global Compact 2023). Maailmanlaajuisesti aloitteeseen on sitoutunut yli 20 000 organisaatiota, yhteensä yli 160 maasta. (UN Global Compact 2023). Suomessa yli 100 organisaatiota osallistui syyskuussa 2023 YK:n

kestävän kehityksen tavoitteiden vuosipäivään näyttääkseen sitoutumisensa ja tekonsa kestävän kehityksen tavoitteiden puolesta. (UN Global Compact 2023)

Vastuullinen liiketoiminta tarkoittaa, että yritys huomioi toimintansa ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Vastuullinen liiketoiminta pyrkii ottamaan huomioon ympäristönäkökohdat, sosiaalisen vastuun ja eettiset näkökulmat liiketoiminnassaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ympäristöystävällisten käytäntöjen noudattamista, työntekijöiden oikeuksien kunnioittamista ja taloudellista kestävyttä. Yritysten vastuullisuutta voidaan kuvata myös termeillä yhteiskuntavastuu, yritysvastuu, vastuullinen yritystoiminta ja kestävyys. Yritykset voivat valita käyttää tiettyä termiä sen perusteella, mikä heidän näkökulmansa ja painopisteensä on. (Mäkelä 2021, 77–78; Vanhala & Ristaniemi 2022, 29–30.)

Rohwederin mukaan (2004, 112) yritysvastuun painotukset voivat vaihdella toimialoittain, sillä eri aloilla on erilaisia vaikutuksia yhteiskuntaan ja ympäristöön. Esimerkiksi teollisuusyrityksillä voi olla suurempi painotus ympäristövastuussa, kun taas palvelualan yrityksille sosiaalinen vastuu voi olla keskeisempi. Toimintaympäristöllä on myös suuri rooli yritysvastuun määrittelyssä. Yrityksen toiminnan vaikutukset voivat vaihdella alueittain, ja paikalliset olosuhteet voivat asettaa erityisiä vaatimuksia vastuulliselle toiminnalle. Yrityksen koko vaikuttaa myös siihen, millaisia resursseja ja mahdollisuuksia sillä on toteuttaa vastuullisuutta. Suuremmilla yrityksillä voi olla laajemmat resurssit ja mahdollisuudet vaikuttaa positiivisesti eri osa-alueisiin, kun taas pienemmät yritykset voivat keskittyä tiettyihin rajattuihin vastuualueisiin. Niskalan ja muiden mukaan (2019, 11) yritysvastuuta ei voida tällä hetkellä ohittaa missään liiketoiminnassa, eikä missään yrityksessä tai organisaatiossa. Lisäksi vastuullisuus koetaan yrityksen pitkän aikavälin menestystekijänä, joka luo yritykselle kestävää arvoa ja lisäksi sen avulla voidaan löytää osa-alueita, joilla on mahdollista saavuttaa kilpailuetua. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 7; Ekokompassi 2021.)

Ekologinen vastuu tarkoittaa, että yrityksen tulee tukea varovaisuusperiaatetta ympäristöasioissa. Yrityksen tulee tehdä aloitteita, jotka edistävät vastuullisuutta ympäristöasioissa sekä kannustaa ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä ja levittämistä. Sosiaalisesti vastuullinen yritys ylittää lain vaatimukset ja huomioi sosiaalisen vastuunsa laajemmin. Sosiaalista vastuuta tarkasteltaessa on tärkeää huomioida oman yrityksen toiminnan koko vaikutuskenttä. Taloudellinen vastuu

viittaa siihen, millaisia taloudellisia vaikutuksia yrityksen toiminnasta on sen sidosryhmille. Omistajalle maksetaan osinkoa, henkilöstölle palkkaa, alihankkijoille tuloa, yhteiskunnalle veroja ja niin edelleen. Taloudellinen vastuu on perusta muille yritys vastuun osa-alueille, sillä ilman taloudellista kestävyttä on erittäin vaikea saavuttaa ympäristöllisesti ja sosiaalisesti vastuullista toimintaa. Yleensä vastuullisempi liiketoiminta tuo paremman taloudellisen tuloksen. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 98; Ekokompassi 2021.)

Vastuullisuuteen tähtäävän liike- ja yritystoiminnan taustalla on osaltaan kestävä kehitys, jolla pyritään löytämään tasapaino ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten näkökohtien välille. Kestävän kehityksen periaate syntyi huolenaiheena luonnonvarojen liiallisesta kulutuksesta ja ympäristön heikkenemisestä, mutta se on laajentunut kattamaan myös taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden näkökulmat. Yhdistyneet kansakunnat (YK) on ollut kansainvälisesti kaikkein tärkein puolesta puhuja kestävä kehityksen osalta. YK on järjestänyt vuosien varrella monia merkittäviä kansainvälisiä ympäristökokouksia; mainittakoon Tukholman vuoden 1972 kokous, joka johti YK:n ympäristöohjelman UNEPin perustamiseen. Tukholman kokouksen jälkeen vuonna 1992 Rio de Janeirossa käyty kokous ja siellä tehty puitesopimus ilmastomuutoksen torjunnasta aloitti kansainväliset ilmastoneuvottelut, jotka johtivat Kioton (1997) ja Pariisin (2015) ilmastosopimuksiin. Vuonna 2000 New Yorkissa järjestetyssä YK:n kestävä kehityksen kokouksessa hyväksyttiin kahdeksan laaja-alaista vuosituhattavoitetta (*Millenium Development Goals*), jotka toimivat seuraavan 15 vuoden ajan kansainvälisen kehityksen ja yhteistyön suunnannäyttäjinä. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 72–73; Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteet n.d.)

Yhdistyneet kansakunnat (YK) asetti vuoden 2016 alusta vuoteen 2030 ulottuvan kestävä kehityksen (*Sustainable Development Goals*) toimintaohjelman Agenda 2030, joka ottaa kokonaisvaltaisemmin huomioon niin taloudellisen, sosiaalisen kuin ekologisen kestävyden globaalisti. YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat kansainvälisesti tunnustettu viitekehys, joka ohjaa maailmanlaajuista pyrkimystä kestävään kehitykseen. Nämä tavoitteet kattavat laajan valikoiman aiheita, kuten köyhyyden poistaminen, nälänhädän torjunta, terveys, koulutus, sukupuolten tasa-arvo, puhdas vesi ja ilmastomuutos. Ne on asetettu vuoteen 2030 mennessä saavutettaviksi. YK:n kestävä kehityksen keskeisin tavoite on, että ohjelman tavoitteet ovat universaaleja ja koskevat kaikkia allekirjoittajamaita, jolloin vastuu toimeenpanosta on valtiolla, mutta joka sitouttaa yksilöt,

yhteisöt, kulttuurit ja kansakunnat tasavertaisesti mukana. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 73–74; Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet n.d.)

Kestävän kehityksen tavoitteet koskevat kaikkia maita, myös Suomea, joten valtio osallistuu aktiivisesti tavoitteiden saavuttamiseen. Suomessa on kansainvälisesti vertaillaessa vahva kestävän kehityksen politiikka ja Suomi on ollut yksi Agenda 2030 toimeenpanon edelläkävijöistä. Vuonna 2017 Suomen hallitus oli isossa roolissa, kun valtioneuvoston toimesta valmistui YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 - toimeenpanosuunnitelma, joka sisältää myös seuranta- ja arviointijärjestelmän kuvauksen aina vuoteen 2030 saakka. Toimeenpanosuunnitelma rakentuu kahden painopistealueen ympärille ja ne ovat ”hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi”. (Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta 2017, 20.) Agenda 2030 keskiössä ja keskeisin ajatus on päästä eroon äärimmäisestä köyhyydestä ja taata hyvinvointi niin talouden, ihmisten kuin ympäristönkin kannalta. (Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet n.d.).

Maailmanlaajuiset kestävän kehityksen tavoitteet, joita on 17 tavoitetta, on esitetty kuviossa 1. Kestävän kehityksen ohjelma sisältää kuviossa 1 esitettyjen 17 päätavoitteen lisäksi 169 tarkempaa alataavoitetta. Tavoitteiden toteutumista seurataan YK:n tasolta ja lisäksi valtioilla kuten Suomellakin on omia suunnitelmia ja raportointimenetelmiä näiden tavoitteiden toteutumisen seuraamiseen. (Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet n.d.)

Kuvio 1. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. (Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet n.d.)

Valtioneuvoston kanslian toimeenpanojulkaisu sekä Halonen ja muut tuovat esille luonnonvarojen ylikuluttamisen, jonka vaikutukset on maailmanlaajuisesti tunnistettu. Ihmiset ovat omalla toiminnallaan aiheuttaneet luonnonvarojen ylikulutuksen, joka on aiheuttanut ilmastomuutoksen sekä luontokadon. Nyt näihin ongelmiin on havahduttu ja ilmastomuutoksen torjunta edellyttää ihmisten toiminnan muutosta kestävämmäksi. Lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä ja energian käytön tehostamista sekä energiakulutuksen vähentämistä. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 2; Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta 2017, 22.) Heinä-elokuussa vietetään maapallon ylikulutuspäivää, koska luonnonvarat loppuvat joka vuosi kesken. Ylikulutus on yksi maapallon suurimmista ilmastomuutoksen juurisista, koska käyttämämme hyödykkeet tuotetaan luonnonvaroista tavalla, joka vaikuttaa ilmaston lämpenemiseen. (Ylikulutus n.d.)

Valtioneuvoston toimeenpanojulkaisussa yhdeksi painopistetavoitteeksi on kirjattu hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi vuoteen 2030 mennessä. Tämä kunnianhimoinen tavoite vaatii määrätietoista toimintaa energia-, resurssi- ja materiaalitehokkuuden parantamiseksi, uusiutuvien energiamuotojen osuuden kasvattamiseksi sekä ilmastomyönteisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseksi. Hallituksen kärkihankkeen ”Hiilettömään, puhtaaseen ja uusiutuvan energiaan kustannustehokkaasti” tarkoituksena on kestävästi lisätä päästöttömän ja uusiutuvan energian käyttöä. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi ihmisten aiheuttamien kasvihuonepäästöjen vähentäminen ja ilmastomuutosta voidaan hillitä liikenteessä, rakennusten erillislämmityksessä sekä jätteissä. (Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta 2017, 23.)

Cantelin ja muiden mukaan (2020, 34–35) kestävä kehitys on periaate, joka pyrkii tyydyttämään nykyhetken tarpeet ottamatta resursseja tai mahdollisuuksia tulevilta sukupolvilta. Tämä periaate kattaa tasapainon taloudellisen, ympäristöllisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin välillä. Sen tavoitteena on varmistaa, että toiminta ja päätökset ottavat huomioon pitkäaikaiset vaikutukset sekä ympäristöön että yhteiskuntaan. Kestävään kehitykseen sisältyy:

1. Ympäristönsuojelu: Tavoitteena on säilyttää ja suojella ympäristön resursseja, kuten ilman ja veden puhtautta, maaperää, biologista monimuotoisuutta ja luonnonvaroja.
2. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus: Kestävä kehitys edistää tasa-arvoa, ihmisoikeuksia, terveydenhuoltoa, koulutusta ja oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

3. Taloudellinen kestävyys: Taloudellinen toiminta ja kehitys tapahtuvat tavalla, joka ei kuluta resursseja liikaa eikä luo kestäättömiä paineita ympäristölle tai yhteiskunnalle.

Rohweder (2004, 18) tuo esille, että kestävä kehityksen käsite ei tarkoita pelkästään ympäristön suojelemista taloudellisen kehityksen kustannuksella, vaan pyrkii integroimaan nämä kaksi tavoitetta niin, että ne tukevat toisiaan. Esimerkiksi kestävästi toimiva yritys voi hyödyntää resursseja tehokkaammin, vähentää ympäristövaikutuksiaan ja samalla saavuttaa pitkän aikavälin taloudellista menestystä.

2.2 Vastuullisuuden elementit

Yritysvastuusta puhuttaessa lyhenne ESG on yleistynyt. ESG on lyhenne sanoista Environment, Social ja Governance, ja se viittaa yritysvastuun keskeisiin osa-alueisiin. Nämä osa-alueet ovat nousseet merkittävästi esiin liike-elämässä ja sijoitusyhteisöissä, kun yritykset pyrkivät huomioimaan laajemmin vaikutuksensa ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon. Ympäristö (Environment) kattaa yrityksen vaikutuksen ympäristöön. Se voi sisältää muun muassa hiilijalanjäljen hallinnan, energiatehokkuuden, jätehuollon ja uusiutuvien energialähteiden käytön. Yhteiskunta (Social) keskittyy yrityksen suhteisiin yhteiskuntaan. Siihen sisältyy esimerkiksi työntekijöiden kohtelu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, yhteisöjen tukeminen ja monimuotoisuuden edistäminen. Hallinto (Governance) liittyy yrityksen johtamiseen ja päätöksentekoon. Tähän kuuluvat muun muassa yrityksen hallituksen rakenteet, korruption vastaiset toimet, avoimuus, ja liiketoiminnan eettisyys. ESG-tekijät ovat tärkeitä paitsi yritysten itsensä kannalta myös sijoittajien näkökulmasta. Sijoittajat ovat yhä enemmän kiinnostuneita yrityksistä, jotka eivät vain tavoittele taloudellista voittoa, vaan myös ottavat vastuullisuuden huomioon liiketoiminnassaan. Tämä voi parantaa yrityksen mainetta, houkuttaa vastuullisia sijoittajia ja vähentää riskejä, jotka voivat liittyä esimerkiksi ympäristövahinkoihin tai eettisiin ongelmiin. (Kuronen 2016, 48; Rydenfelt & Juholin 2016, 25.)

Vastuullisuuden keskeisimmät elementit ja kolme osa-alueetta ovat; taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu. Taloudellinen vastuu on laaja kokonaisuus, joka edellyttää yrityksen toimivan taloudellisesti kestäväällä pohjalla, jotta toiminta on taloudellisesti kannattavaa ja se, että sen toiminta on ylipäänsä jatkua. Käsitteet taloudellinen vastuu ja hyvä hallintotapa ovat yritysvastuun osa-alueista heikoimmin täsmentyneet eikä yksiselitteistä määritelmää ole, mutta nämä

kaksi on nähtävä kokonaisuutena. Taloudellisen vastuun kokonaisuus kattaa yrityksen kannattavuuden, voiton tuottaminen osakkeenomistajille, kilpailukyvyyn ja tehokkuuden. Näiden lisäksi taloudellinen vastuu pitää sisällään muun muassa yrityksen palkitsemisjärjestelmät, korruption, lahjonnan estämisen, rahanpesun sekä harmaan talouden estämisen sekä vastuullisen veronmaksun. Hyvä hallintotavan aihekokonaisuuksia ovat hallituksen riippumattomuus, johdon palkitseminen, korruption ja lahjonnan torjunta sekä vastuullinen veronmaksu. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 72–73.)

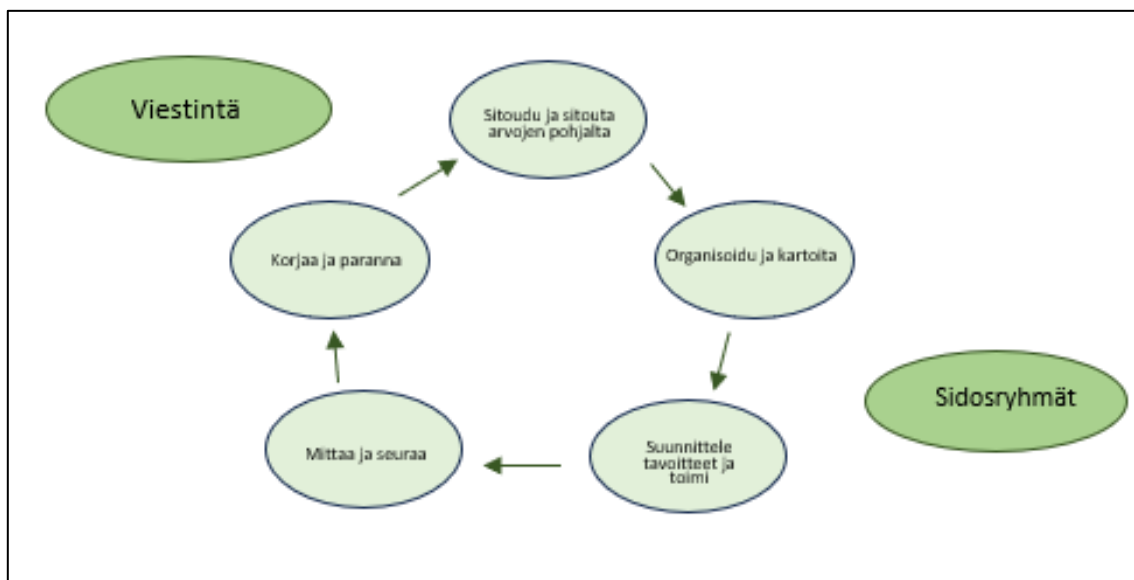
Ympäristövastuu on määritelty eri tavoilla eri yhteyksissä, mutta varsinainen ympäristövastuu alkaa, kun lainsäädännössä vaadittu minimitaso on saavutettu. Kaikkialla ja kaikilla aloilla tarvitaan energiaa, joten ympäristövastuussa energia ja ilmastovaikutukset ovat keskiössä. Suurin kasvihuonekaasupäästöjen tuottava Suomessa on energiasektori ja yksi relevanteista mittareista ympäristövaikutuksille on kasvihuonekaasupäästöt, joista merkittävin on hiilidioksidi (CO²). Nykyään juuri kasvihuonekaasupäästöjä on suomalaisissa yrityksissä pyritty vähentämään ja tavoitteena on hiili-neutraalisuus. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 100–101.)

Sosiaalisen vastuun ydin on yritystoiminnan vaikutuksesta ihmisiin ja vastuunotosta näistä vaikutuksista. Sosiaalinen vastuu on ihmisten huomioimista, arvostamista ja hyvää kohtelua. Konkreettisesti se tarkoittaa esimerkiksi työturvallisuutta, syrjimättömyyttä ja hyvää työkulttuuria. Yritysvastuun sosiaalinen perusta muodostuu ihmisoikeusvastuusta, joka tarkoittaa ihmisoikeuksien avulla määrittävää yrityksen vastuuta ihmisistä ja jonka päälle rakentuu muita sosiaalisen vastuun kuuluvia asioita, kuten työhyvinvointi, ihmisten johtaminen sekä hyvän asiakaspalvelu. Hyvään asiakaspalveluun liitetään ihmisten kohteluun ja työ- ja asiakastyytyväisyyteen liittyvät kokonaisuudet. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 128–129.)

2.3 Yritysvastuutyö

Yritysvastuutyö voidaan nähdä jatkuvana prosessina, jossa tekemistä toistuvasti parannetaan ja kehitetään. Yritysvastuuprosessi on kokonaisuus, jonka viisi eri vaihetta kartoittaa, suunnittelee, seuraa, parantaa ja sitouttaa vastuullisuuteen jatkuvassa kehityskulussa. Se on jatkuva prosessi, jota koko ajan kehitetään ja parannetaan, eikä siitä tule koskaan valmista. Kuviossa 2 on esitetty yksinkertaistettu esimerkki yritysvastuutyön prosessista. Kuvion 2 mukaisesti yritysvastuu on jatkuvassa toiminnassa oleva prosessi, jonka voidaan katsoa alkavan organisoitumisella ja kartoittamisella. Seu-

raavassa vaiheessa kartoittamisen jälkeen tulee muotoilla tavoitteet ja toimia tavoitteiden mukaisesti. Kun seurannan ja raportoinnin avulla päästään korjausta vaativien havaintojen äärelle, on parantamistoimenpiteiden aika. Taustalla on jatkuvasti yrityksen sisällä sitouduttava yhteisiin tavoitteisiin ja viestinnän avulla sitoutettava asiakkaat ja muut sidosryhmät. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 190–191).

Kuvio 2. Yritysvastuutyö prosessina (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 191, muokattu)

Vastuullisuustyö kattaa toimenpiteet ja strategiat, joilla organisaatio pyrkii edistämään kestävästä kehitystä ja vastuullista toimintaa liiketoiminnassaan. Se voi käsittää useita osa-alueita. Strategisessa suunnittelussa luodaan strategioita ja suunnitelmia, jotka integroivat vastuullisuuden osaksi organisaation ydintoimintaa. Toiveet ja näkemykset, joita sidosryhmät antavat ohjaavat yritysvastuutyötä ja keskeistä on osallistuttaa sidosryhmät vastuullisuustyöhön. Stakeholder-vuorovaikutus on organisaation vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa, kuten asiakkaiden, työntekijöiden, sijoittajien ja yhteiskunnan kanssa, ymmärtääkseen heidän odotuksiaan ja tarpeitaan vastuullisuuden osalta. Vastuullisuusraportoinnissa kerätään ja raportoidaan tietoa organisaation ympäristö-, sosiaalisista ja hallinnollisista vaikutuksista, jotta sidosryhmille voidaan viestiä organisaation vastuullisuuden tilasta. Panostus vastuullisuustyöhön vaihtelee eri yritysten ja toimialojen välillä ja ympäröivä yhteiskunta haasta yritykset seuraamaan ajan trendejä. Viime vuosien ilmastonmuutoskeskustelu, muovin vähentäminen, ihmisoikeudet sekä vastuullinen veronmaksu keskustelu luovat paineita

kuluttajilta yrityksille. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 190–191). Kuten todettua vastuullisuuden keskeisimmät elementit ja kolme osa-alueetta ovat; taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu. Taulukossa 1 on esitetty kukin vastuun osa-alue itsenäisenä, mutta reaali maailmassa yritysvastuutoimien vaikutukset ja osittain toiminnallisuudet kohdistuvat usein useaan osa-alueeseen samanaikaisesti, joten niiden välillä on keskinäisriippuvuussuhteita. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen, 2013, 18.)

Taulukko 1. Yritysvastuun osa-alueet (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2013, 18, muokattu)

Yrityksen johdon eli hallitus, toimitusjohtaja sekä johtoryhmä täytyy sitouttaa jo alkuvaiheessa vastuullistyöhön, jotta tuloksia saadaan. Johdon tehtävä on varmistaa, että käytännön yritysvastuutyö on vastuutettu organisaatiossa oikeille henkilöille ja varmistaa, että heillä on tarvittavat resurssit (taloudelliset, henkilöresurssit) viedä asioita eteenpäin. Lisäksi valitulla henkilöllä pitää olla päätöksen tekovaltaa, jotta hän voi käyttää työhön aikaa, tietoja sekä työpanosta henkilöiltä, joita tarvitaan yritysvastuun eteenpäinviemiseksi. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 192–194.)

2.3.1 Verojalanjälki

Maailman talouden tilanne on ollut julkisessa keskustelussa, ja samalla myös verotus on noussut julkisen keskustelun aiheeksi Suomessa kuin maailmallakin. Monikansallisia, voitollisia yrityksiä on noussut otsikoihin tuloverojen vähäisestä määrästä joko siirtämällä varoja erilaisilla järjestelyillä kevyemmän verotuksen valtioihin tai tekemällä tappiota kotivaltiossaan. Asiaan on haluttu puuttua ja verotietojen raportointia on haluttu kehittää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäksi harmaan talouden kitkemiseksi, verojen maksaminen sinne, missä tulos tehdään sekä veroparatiisien käytön lakauttamiseen. Veroraportoinnin haasteita ovat maakohtaiset käytettävät termit ja määritelmät. (Verojalanjälkiraportointi n.d. 11–12.)

Osana yritys vastuutyötä yritykset ja vastaavalla tavalla toimivat yhteisöt määrittävät veronjalanjälkensä. Veronjalanjäljestä raportointi Suomessa perustuu vapaaehtoisuuteen, pois lukien valtion enemmistöomisteiset yhtiöt. Verojalanjäljestä raportointi lisää yrityksen läpinäkyvyyttä ja antaa sidosryhmille tietoa yrityksen vastuullisuudesta sekä on yksi yhteiskuntavastuun elementti. (Verojalanjälkiraportointi n.d. 23–24.)

Verojalanjälki (englanniksi tax footprint) on laskelma, joka kuvaa yrityksen maksettujen verojen määrää eri valtioille tai alueille, joissa yritys toimii. Se on osa yrityksen laajempaa vastuullisuusraportointia ja antaa tietoa yrityksen verotukseen liittyvistä käytännöistä sekä sen taloudellisesta sitoutumisesta eri yhteiskuntiin. Verojalanjälkiin sisältyy seuraavia osa-alueita kuten liiketoiminnan sijainti, maksetut verot, verojen suhde liikevaihtoon sekä käytetyt verosuunnittelukeinot. (Verojalanjälkiraportointi n.d. 25–26.)

Verojalanjälki voi sisältää tiedot kaikista yrityksen maksamista veroista, mukaan lukien yritysverot, kiinteistöverot, myyntiverot ja muut paikalliset ja kansainväliset verot. Yritys voi eritellä, kuinka paljon veroja se maksaa eri maissa tai alueilla, joissa sillä on toimintaa. Tämä antaa kuvan yrityksen kansainvälisestä veronmaksusta. Verojalanjälki voidaan laskea myös suhteessa yrityksen liikevaihtoon tai muihin taloudellisiin mittareihin. Tämä voi auttaa arvioimaan, kuinka suuri verorasitus on suhteessa yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn. Verojalanjälki voi myös sisältää tiedot yrityksen käyttämistä verosuunnittelukeinoista. Tämä antaa sidosryhmille, kuten sijoittajille ja asiakkaille, tietoa yrityksen verotusstrategioista ja eettisistä periaatteista. Verojalanjäljen julkistaminen voi olla osa yrityksen avoimuutta ja vastuullisuutta koskevaa sitoutumista. Se voi myös olla väline yrityksille

osoittaa, että ne ovat sitoutuneet maksamaan reiluja veroja ja toimimaan yhteiskunnan hyväksi. Samalla se voi auttaa sidosryhmiä, kuten kuluttajia ja sijoittajia, tekemään informoituja päätöksiä liiketoimintaan liittyen. On kuitenkin huomionarvoista, että verojalanjäljen laskeminen voi olla monimutkainen tehtävä, erityisesti monikansallisille yrityksille, joilla on toimintaa useissa eri maissa. Siksi on tärkeää, että laskelmat ovat avoimia ja noudattavat hyväksytyjä laskentaperiaatteita. (Verojalanjälkiraportointi n.d. 25–27.)

2.3.2 Vihreä rahoitus

Vihreä rahoitus on tärkeä osa yritysvastuutyötä, koska se edistää kestävästä kehitystä ja ympäristövastuullisuutta. Yritykset voivat investoida vihreään rahoitukseen esimerkiksi kestävien energiaratkaisujen, ympäristöystävällisten tuotantoprosessien tai ilmastopoliittisten hankkeiden tukemiseksi. Tämä auttaa vähentämään ympäristöhaittoja ja lisäämään yrityksen positiivista vaikutusta yhteiskuntaan. Vihreä rahoitus viittaa rahoitusinstrumentteihin ja investointeihin, jotka on suunniteltu ympäristöystävällisiksi ja kestäviksi. Tämä liittyy laajempaan pyrkimykseen edistää kestävästä kehitystä ja torjua ilmastonmuutosta taloudellisten toimien kautta. Vihreä rahoitus voi kattaa erilaisia instrumentteja ja aloja, ja se on osa kestävästä rahoituksen liikettä. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 195–196.)

Vihreät joukkovelkakirjat (Green Bonds) ovat joukkovelkakirjoja, joiden varat on tarkoitettu ympäristöystävällisiin hankkeisiin, kuten uusiutuvan energian hankkeisiin, energiatehokkuuden parantamiseen tai ympäristöystävälliseen liikenteeseen. Vihreät lainat (Green Loans) kuten vihreät joukkovelkakirjat, vihreät lainat ovat tarkoitettu käytettäväksi ympäristöystävällisiin tarkoituksiin. Ne tarjoavat yrityksille ja organisaatioille rahoitusta kestäviin hankkeisiin. Vihreä rahoitusala (Green Finance Industry) puolestaan viittaa rahoituslaitoksiin, pankkeihin ja sijoitusyhtiöihin, jotka keskittyvät ympäristöystävällisiin ja sosiaalisesti vastuullisiin hankkeisiin ja investointeihin. Vihreä sijoittaminen (Green Investing) tarkoittaa sitä, että sijoittajat voivat valita sijoittaa yrityksiin tai rahoitusinstrumentteihin, jotka ovat sitoutuneet ympäristöystävälliseen ja kestävään liiketoimintaan. Ympäristöystävälliset pankkipalvelut tarkoittavat sitä, että Joissakin tapauksissa pankit tarjoavat erityisiä tuotteita ja palveluita, kuten ympäristöystävällisiä lainoja tai säästötilejä, edistääkseen kestävästä rahoituksesta. Vihreä talous (Green Economy) liittyy laajempaan vihreän talouden käsitteeseen, jossa pyritään tasapainottamaan taloudellinen kasvu, ympäristönsuojelu ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Vastuullinen sijoittaminen (Responsible Investing) voi olla osa laajempaa vastuullista

sijoittamista, joka ottaa huomioon ympäristö-, sosiaaliset ja hallinnolliset näkökohdat sijoitusstrategioissa. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 195–196.)

Vihreä rahoitus on noussut merkittävään rooliin, kun sijoittajat ja yritykset ovat yhä enemmän kiinnostuneita kestävästä ja vastuullisista liiketoimintakäytännöistä. Se voi edistää positiivista ympäristövaikutusta ja samalla tarjota taloudellista tukea kestäväan kehitykseen. Useat kansainväliset järjestöt ja standardit, kuten vihreän joukkovelkakirjan periaatteet ja vihreän lainan periaatteet, auttavat edistämään vihreän rahoituksen käytäntöjä ja standardeja. Vastuullisuus ja ympäristö edellyttävät nykyään myös sijoittajilta, eläkevakuutusyhtiöiltä ja pankeilta tapoja kestävyuden integroimiseksi sekä sijoituspäätöksiin että rahoitukseen. Pankkien ja sijoittajien merkittävin osa ympäristöjalanjäljestä muodostuu yritysten ja yhteisöjen toiminnan rahoittamisesta. Sijoitustoiminnan kestävyysriskejä arvioidaan ESG-analyysin avulla, jossa arvioidaan toimintaa ympäristön (ilma, vesi), yhteisön (henkilöstö ja sen turvallisuus) ja hallinnon (riskienhallinta, sidosryhmäyhteistyö) näkökulmasta. Hankkeiden tai projektien rahoittamisen yhteydessä selvitetään ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset laajastikin, mutta ympäristön ja sidosryhmän painoarvo voi vaihdella. Kestävyys näkyy suosituissa vihreissä lainoissa ja joukkovelkakirjoissa, joissa varat käytetään ympäristöä hyödyntäviin investointeihin ja varojen käytöstä sekä ympäristövaikutuksista julkaistaan raportit. (Halonen, Korhonen-Kurki, Niemelä & Pietikäinen 2022, 194–195.)

2.3.3 Yritysvastuun kannustimet

Yritysvastuun kannustimet ovat tärkeitä, jotta yritykset motivoituvat ja sitoutuvat toteuttamaan vastuullisia käytäntöjä. Yhdessä nämä kannustimet voivat luoda voimakkaan sysäyksen kohti vastuullisempaa liiketoimintaa, joka hyödyttää sekä yrityksiä että laajempaa yhteiskuntaa. Yrityksen toiminta perustuu taloudellisiin arvoihin ja päämääriin, joten yritysvastuun painoarvoa taloudelliseen menestykseen ei voida ohittaa. Yritykset, joissa ympäristöön ja ihmisiin panostamalla voidaan saavuttaa myös taloudellista menestystä, esimerkiksi vapaaehtoisesti toteutetut, ympäristön kannalta positiiviset toimenpiteet säästävät kustannuksia. Yritysvastuussa asioita voidaan käsitellä myös toimialan kysymyksinä: energiatehokkuuden lisääminen tai liikematkustamisen vähentäminen pienentävät organisaation kuluja sekä säästävät luonnonvaroja. Toisaalta on myös tärkeää huomata, että esimerkiksi vedenkulutus ei ole ainoa ympäristöön liittyvä tekijä. Jätehuollon kustannukset voivat kasvaa lisääntyneen hukkamateriaalin tai materiaalihävikin myötä, mutta samalla voidaan korostaa muita keinoja, kuten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä, joilla voidaan vähentää jätemääriä ja

siten alentaa kustannuksia. On tärkeää löytää tasapaino ympäristövaikutusten ja kustannusten välillä löytääksemme kestävä ja taloudellisesti järkevän lähestymistavan. (Harmaala & Jallinoja 2012, 58–59.)

Yrityksen vastuullisuusmaineella voi on myös merkitys rahoituksen saantiin, yhteistyökumppaneihin tai toimittaja- ja viranomaissuhteisiin. Yritysvastuun kautta yritys voi lisäksi tunnistaa ns. hiljaisia signaaleja ja riskejä, jotka voisivat muuten jäädä huomioimatta. Yksi merkittävimmistä yritysvastuun toteuttamisen motiiveista on riskienhallinta. (Harmaala & Jallinoja 2012, 60–61.)

Yrityksen vaikutus vastuullisuusraportointiin on merkittävä, sillä se määrittelee, miten organisaatio raportoi toimintansa ympäristö-, sosiaalisista ja hallinnollisista vaikutuksista. Yrityksen näkemys vastuullisuudesta ja sen priorisointi raportoinnissa vaikuttavat siihen, miten yritys rakentaa suhteita sidosryhmiinsä, millaisen kuvan se luo itsestään ja miten se todella vaikuttaa ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon. Vaikutus voi ilmetä useilla tavoilla:

1. Raportoinnin laatu: Yrityksen sitoutuminen raportointiin heijastuu raportin laatuun. Yrityksen pyrkimykset ymmärtää, mitata ja raportoida vastuullisuuttaan vaikuttavat siihen, kuinka kattavasti ja tarkasti ne esittävät nämä tiedot.
2. Avoimuus ja läpinäkyvyys: Yrityksen halu olla avoin ja läpinäkyvä vaikuttaa siihen, kuinka rehellisesti ja kattavasti ne raportoivat vastuullisuustiedot. Tämä voi heijastaa sitä, kuinka avoimesti yritys kohtaa sekä vahvuutensa että heikkoutensa.
3. Sidosryhmävuorovaikutus: Yrityksen vuorovaikutus sidosryhmien kanssa, kuten asiakkaiden, työntekijöiden, sijoittajien ja yhteisöjen, vaikuttaa siihen, mitä tietoja yritys raportoi ja miten se vastaa sidosryhmien odotuksiin.
4. Vastuullisuuskulttuuri: Yrityksen sisäinen kulttuuri ja arvot vaikuttavat siihen, kuinka painokkaasti ne asettavat vastuullisuuden ja vastuullisen raportoinnin liiketoimintansa ytimeen.
5. Vaikutus sidosryhmiin: Yrityksen vastuullisuusraportointi voi myös vaikuttaa sen sidosryhmiin, kuten muihin yrityksiin, sääntelyviranomaisiin, ja se voi toimia esimerkkinä, joka kannustaa muita noudattamaan vastaavia käytäntöjä. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019, 113–117.)

Yritysvastuun kannustimet ovat erilaisia palkitsemisjärjestelmiä, käytäntöjä tai kannustimia, joita yritykset ottavat käyttöön kannustaakseen vastuullista toimintaa ja parempaa suoritusta yritysvastuun alueilla, kuten ympäristössä, sosiaalisissa vaikutuksissa ja hyvässä hallinnossa. Nämä kannustimet voivat sisältää useita elementtejä ja niiden tavoitteena on luoda motivaatiota ja kannustaa henkilöstöä, johtoa ja muita sidosryhmiä toimimaan vastuullisemmin ja edistämään yritysvastuuta organisaatiossa. Seuraavassa luettelossa on kuvattu yritysvastuun kannustimia:

1. Tavoitteiden asettaminen: Yritykset voivat asettaa konkreettisia vastuullisuustavoitteita ja sitoutua saavuttamaan ne. Henkilöstöä voidaan palkita tai antaa tunnustusta saavutusten perusteella.
2. Kannustinohjelmat: Näihin kuuluvat esimerkiksi bonukset tai muut rahalliset kannustimet, jotka liittyvät tietyille vastuullisuustavoitteille tai hyvän suorituksen saavuttamiselle yritysvastuuseen liittyen.
3. Koulutus ja kehitys: Kannustimet voivat myös sisältää koulutus- ja kehitysmahdollisuuksia henkilöstölle, jotta he voivat paremmin ymmärtää ja edistää vastuullista käytäntöä.
4. Johtajuus ja esimerkillisyys: Johtajille voidaan antaa tunnustusta ja palkitaan hyvästä esimerkillisestä toiminnasta vastuullisuuden edistämisessä. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 52–54.)

2.3.4 Elinkaariarviointi ympäristövaikutuksista

Elinkaariarviointi on merkittävä osa yritysvastuutyötä, koska se auttaa yrityksiä ymmärtämään paremmin tuotteidensa ja prosessiensa ympäristövaikutuksia koko elinkaaren ajalta. Tämä tieto mahdollistaa yrityksille kestävän kehityksen strategioiden suunnittelun ja toteuttamisen. Yhteenvetona elinkaariarviointi on voimakas työkalu yrityksille, jotka pyrkivät parantamaan ympäristösuoritustaan ja integroimaan kestävän kehityksen periaatteita liiketoimintaansa. Se auttaa yrityksiä tekemään perusteltuja päätöksiä ja ottamaan vastuuta ympäristöstä sekä luomaan lisäarvoa sekä yritykselle että sen sidosryhmille. Elinkaariarviointi (Life Cycle Assessment eli LCA) on menetelmä, joka mahdollistaa tuotteen tai palvelun resurssien ja ympäristövaikutusten analysoinnin ja arvioinnin. Kattava elinkaari sisältää kaikki vaiheet aina raaka-aineiden tai materiaalien hankinnasta luonnosta, niiden käsittelystä ja kuljettamisesta tuotantolaitokselle, itse tuotteen valmistukseen, jakeluun, käyttöön, mahdolliseen uudelleenkäyttöön, huoltoon, kierrätykseen ja lopulta hylkäämiseen asti. Elinkaari-

viointi auttaa tunnistamaan, arvioimaan ja ymmärtämään eri vaiheissa tapahtuvia ympäristövaikutuksia, mikä puolestaan mahdollistaa kestävämpien päätösten tekemisen. Elinkaariarvioinnin vaiheet yleensä kattavat seuraavat osa-alueet:

1. Tavoitteiden ja soveltamisalan määrittely: Määritellään tarkasti arvioinnin tavoite ja rajaukset. Mitkä vaiheet otetaan mukaan, ja mitä ympäristövaikutuksia arvioidaan?
2. Inventaarioanalyysi: Kerätään dataa kaikista elinkaaren vaiheista, mukaan lukien raaka-ainesten hankinta, tuotanto, kuljetus, käyttö ja hävittäminen. Tämä voi olla monimutkainen prosessi, ja usein tarvitaan tietoa useista eri lähteistä.
3. Vaikutusarviointi: Arvioidaan kerätty data ja lasketaan sen perusteella eri ympäristövaikutukset, kuten kasvihuonekaasupäästöt, ilman- ja vesipäästöt ja resurssien käyttö.
4. Tulosten tulkinta: Arvioidaan tulokset suhteessa määriteltyihin tavoitteisiin ja viestitään niitä sidosryhmille. Tässä vaiheessa myös tarkastellaan mahdollisia parannusmahdollisuuksia ja kestävä kehityksen näkökulmaa. (Tietoa elinkaariarvioinnista (LCA) ja elinkaariklinikatoimintamallista pk-yrityksille 2017.)

Elinkaariarviointi tarjoaa useita etuja:

1. Koko kuvan hahmottaminen: Antaa kokonaisvaltaisen kuvan tuotteen tai palvelun ympäristövaikutuksista sen koko elinkaaren aikana.
2. Vertailtavuus: Mahdollistaa eri vaihtoehtojen vertailun objektiivisten kriteerien perusteella.
3. Parempien päätösten tuki: Auttaa suunnittelemaan ja valitsemaan kestävämpiä vaihtoehtoja sekä tunnistamaan ne vaiheet, joilla on suurin ympäristövaikutus.
4. Sidosryhmäviestintä: Tarjoaa läpinäkyvyyttä ja tietoa sidosryhmille, kuten kuluttajille, jotka ovat kiinnostuneita tuotteiden ympäristövaikutuksista. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 126.)

Elinkaariarviointi on keskeinen työkalu kestävä kehityksen strategioissa, erityisesti yritysten ja organisaatioiden pyrkiessä vähentämään ympäristövaikutuksiaan ja tekemään vastuullisia päätöksiä. Elinkaarimallin käyttöönotto on välttämätöntä yrityksissä, jotka omalla toiminnallaan aiheuttavat

ympäristökuormitusta ja merkittävimmät ympäristövaikutukset täytyy tunnistaa ja tuntea. Analyysiä tehtäessä on hyvä määrittää oman toiminnan prosessit, jotta tuotteen, toiminnon tai palvelun elinkaari voidaan määrittää koko sen elinkaaren ajalta, myös ne vaiheet, jotka eivät kuulu yrityksen oman toiminnan piiriin. Ympäristövaikutuksia tarkastellaan esimerkiksi jalanjälkilaskelmilla, jotka hyödyntävät elinkaarianalyysimenetelmää, mutta antavat ne antavat kapean, yhden näkökulman ympäristövaikutuksesta. Yleisimmät käytössä olevat jalanjälkilaskelmat ovat hiilijalanjälki sekä vesi-jalanjälki. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 127.)

3 Vastuullisuuden johtaminen ja vastuullisuusviestintä

3.1 Ympäristöjohtaminen

Kaikki liiketoiminta aiheuttaa päästöjä ja samalla myös ympäristövaikutuksia. Ympäristönäkökulmia pohdittaessa oleellista on pohtia, että onko ympäristönäkökohta merkittävä vai ei ja mistä toiminnan osasta ympäristövaikutuksia syntyy. Merkittävyyden arvioimisen apuna voidaan tarkastella esimerkiksi asiaa koskeva lainsäädäntö ja sen vaatimukset ja sitä, että minkälainen merkitys ympäristönäkökulmalla on organisaation sidosryhmien ja henkilöstön kannalta. Ymmärrystä tarvitaan yrityksen ja sen eri toimintojen ympäristövaikutusten syntymiseen sekä ympäristöriskeihin. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 105–106.) Rohwederin mukaan (2004, 99) yrityksen on aktiivisesti käsiteltävä ympäristöriskejä ja -ongelmia sekä edistettävä kestävää luonnonvarojen käyttöä omissa toiminnoissaan osana välitöntä ympäristövastuutaan. Yrityksen olisi otettava huomioon koko liiketoimintansa ympäristövaikutukset, alkaen raaka-aineiden hankinnasta ja ulottuen tuotteen kulutukseen sekä kierrätykseen.

Liappiksen ja muiden mukaan (2019, 116–117) ympäristöjohtaminen (tai ympäristöhallinta) on liiketoiminnan ja organisaatioiden toimintojen suunnittelua, ohjausta ja valvontaa ympäristönäkökohtien huomioimiseksi ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Se kattaa laajan kirjon toimia, jotka auttavat vähentämään ympäristövaikutuksia, säilyttämään luonnonvaroja ja edistämään ekologista kestävyttä. Ympäristöjohtaminen on aiemmin nähty pelkkänä oman organisaation toiminnan tekemisenä, mutta nykyisin yrityksen täytyy tarkastella sekä yrityksen tuotteen tai palvelun elinkaarta ja siihen liittyviä ympäristövaikutuksia. Yritysten moraalinen vastuu hankintaketjussa on lisääntynyt ja enenemässä määrin suositaan alihankkijoita, jotka toimivat mahdollisimman ympäristöystävälli-

sesti. Rohwederin mukaan (2004, 99–100) ympäristövastuun osalta on tärkeää huomioida myös yrityksen kumppaneiden ympäristötoimet, erityisesti silloin kun yritykset lisäävät ulkoistamistaan. Yritysten on otettava huomioon, millaisia ympäristövastuun toimia ja tekoja se edellyttää kumppaneiltaan. Yritykset voivat osallistua välilliseen vastuuseen tukemalla ulkopuolisia hankkeita, kuten luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä tai luonnonsuojelua, näin ollen kantamalla vastuutaan myös laajemmin.

Hyvin hoidetulla ympäristöjohtamisen avulla ympäristövastuu voidaan integroida päivittäiseen toimintaan. Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatio pyrkii kaikessa toiminnassaan ja päätöksenteossaan ottamaan huomioon toimintansa vaikutukset ympäristöön, oli kyse jokapäiväisestä operatiivisesta toiminnasta tai myynnistä, niin ympäristönäkökulma pysyy aina mukana. Ympäristöjohtaminen on ympäristövaikutusten vähentämistä ja kestävien käytäntöjen edistämistä liittyen esimerkiksi energiatehokkuuteen, jätteiden vähentämiseen ja luonnonvarojen kestävään käyttöön. Sosiaalisella vastuulla edistetään esimerkiksi työntekijöiden hyvinvointia, monimuotoisuutta, yhteiskunnallista osallistumista ja eettistä toimintaa. Taloudellinen vastuu sisältää esimerkiksi eettisen rahoituksen, reilun kaupan periaatteiden noudattamisen ja läpinäkyvyyden taloudellisissa toiminnoissa. Kokonaisuutena vastuullisuustyö on tärkeää, koska se auttaa organisaatioita tekemään positiivista vaikutusta ympäristöön ja yhteiskuntaan samalla kun se voi tuoda pitkäaikaista kilpailuetua ja parantaa organisaation mainetta vastuullisena toimijana. Ympäristöjohtamisen käytäntöihin sitoutuminen ei ainoastaan vähennä ympäristövaikutuksia, vaan se voi myös tuoda taloudellisia etuja, parantaa mainetta ja auttaa organisaatiota vastaamaan yhä kasvavaan yhteiskunnalliseen paineeseen kestävä kehityksen edistämiseksi. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 124.)

Ympäristöjohtaminen viittaa strategioihin, käytäntöihin ja prosesseihin, joiden avulla organisaatio hallitsee ja vähentää ympäristövaikutuksiaan. Se sisältää suunnittelun, toteutuksen, valvonnan ja parantamisen ympäristönäkökohtien osalta organisaatiossa. Tärkeimmät näkökohdat ympäristöjohtamisessa ovat:

1. Ympäristövaikutusten arviointi: Organisaation on arvioitava toimintansa vaikutukset ympäristöön, kuten energiankulutus, päästöt, jätemäärät ja resurssien käyttö.

2. Tavoitteiden asettaminen: Ympäristöjohtaminen edellyttää selkeiden tavoitteiden asettamista ympäristösuoritukselle. Näitä ovat esimerkiksi energiatehokkuuden parantaminen, jätteiden vähentäminen tai kasvihuonekaasupäästöjen minimoiminen.
3. Ympäristöpolitiikka: Organisaation tulee luoda ja julkaista ympäristöpolitiikka, joka määrittelee sitoutumisen ympäristön suojelemiseen ja vastuulliseen toimintaan.
4. Sertifiointi ja standardit: Monet organisaatiot pyrkivät noudattamaan tiettyjä ympäristöstandardeja ja hankkimaan sertifikaatteja, kuten ISO 14001, osoittaakseen sitoutumisensa ympäristöjohtamiseen.
5. Jatkuva parantaminen: Ympäristöjohtaminen on jatkuvaa kehittymistä. Organisaation on arvioitava ja tarkistettava säännöllisesti ympäristösuorituksiaan ja tehtävä tarvittavia muutoksia parantaakseen niitä. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 131.)

Ympäristöjohtaminen on olennainen osa kestävästä liiketoiminnasta, koska se pyrkii vähentämään ympäristövaikutuksia samalla kun se voi tuoda säästöjä ja parantaa yrityksen mainetta vastuullisena toimijana. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 132.)

3.2 Kestävä ja energiatehokas rakentaminen

Asuntorakentaminen viittaa rakennusalan toimintaan, joka keskittyy asuinrakennusten suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon. Se kattaa monia eri osa-alueita, mukaan lukien suunnittelu, rakennuttaminen, rakentaminen, kiinteistökehitys ja ylläpito. Asuntorakentaminen voi tapahtua eri mittakaavoissa, kuten yksittäiset omakotitalot, kerrostalot, rivitalot tai asuinalueet. (Valtioneuvosto 2023, 7.)

Asuntorakentaminen alkaa yleensä suunnitteluvaiheesta, jossa arkkitehdit, insinöörit ja suunnittelijat työskentelevät yhdessä määrittelläkseen rakennuksen tai asuinalueen ulkonäön, toiminnallisuuden ja kestävyuden. Ennen rakentamisen aloittamista on hankittava tarvittavat luvat paikallisilta viranomaisilta. Tämä sisältää suunnitelmien tarkastuksen ja rakennusluvan saamisen. Itse rakennusvaihe voi kestää useita kuukausia tai jopa vuosia riippuen hankkeen laajuudesta. Rakennusprosessiin liittyy monia eri ammattiryhmiä, kuten rakentajia, sähköasentajia, putkiasentajia ja muita ammattilaisia. Nykyaikaisessa asuntorakentamisessa korostetaan yhä enemmän energiatehokkuutta ja kestävyyttä. Tämä voi sisältää uusiutuvien energialähteiden käyttöä, vihreän rakentamisen käytäntöjä ja energiatehokkaiden laitteiden asentamista. Rakennusteollisuus hyödyntää yhä

enemmän uutta teknologiaa, kuten tietomallinnusta (BIM), etäohjausta, 3D-tulostusta ja muita innovatiivisia ratkaisuja. Asuntorakentamiseen liittyy olennaisesti kustannusten arviointi ja budjetointi. Rakennuttajien on seurattava kustannuksia tarkasti varmistaakseen, että projekti pysyy budjetissa. Kestävä suunnittelu asuntorakentamisessa tarkoittaa ympäristöystävällisten materiaalien ja rakennustapojen valintaa sekä huomioimista ekologisissa ja sosiaalisissa näkökohdissa. Kun puhutaan laajemmista asuinalueista, suunnittelijat voivat harkita myös infrastruktuurin, liikenteen, viheralueiden ja palvelujen sijoittelua asukkaiden tarpeiden mukaan. (Valtioneuvosto 2023, 9–10.)

Asuntorakentaminen on merkittävä osa rakennusteollisuutta, ja sen kehityksellä on suuri vaikutus yhteiskuntaan, kaupunkisuunnitteluun ja ympäristöön. Kestävien ja energiatehokkaiden käytäntöjen omaksuminen on tullut entistä tärkeämmäksi alan toimijoille. Asuntorakentaminen työllistää merkittävän määrän ihmisiä, kun siihen otetaan vielä huomioon suunnittelu- ja muut palvelut, jotka välillisesti työllistävät rakennusteollisuutta. Rakennusteollisuuden vastuun painopisteitä ovat ympäristövaikutusten huomioiminen sekä harmaan talouden ehkäisy. Harmaa talous rakennusteollisuudessa muhii alihankintaketjuissa ja on tyypillisintä pienissä yrityksissä. Työtä harmaan talouden torjumiselle tehdään koko ajan, muun muassa valvonnan lisäämisellä ja tiedon jakamisella. Ympäristövastuun painopisteitä ovat muun muassa rakentamisen energiankulutus, ympäristövaikutukset, rakennustuotteiden- ja tuotejärjestelmien käyttöiät, ekotehokkuus sekä tuotteiden hyödyntäminen elinkaaren loppuvaiheessa. Alaan vaikuttavia megatrendejä tulevaisuudessa tulee olemaan ilmastonmuutos ja energiajärjestelmien muutos, jonka vuoksi elinkaariajattelu, asumisen ja rakentamisen hiilijalanjälkeen ja ekologiseen jalanjälkeen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. (Harmaala & Jallinoja 2012, 244–245; Valtioneuvosto 2023, 13–14.)

3.3 Yrityksen hallituksen rooli yritysvastuussa

Yrityksen hallituksen rooli yritysvastuussa on keskeinen ja hyvällä hallintotavalla on vaikutus yrityksen maineeseen, joten hallituksella on useita tärkeitä tehtäviä. Tehtäviä ovat ainakin vastuullisuusstrategian asettaminen, raportoinnin valvonta ja seuranta, riskien hallinta, sidosryhmäsuhteiden hoitaminen sekä strateginen ohjaus ja valvontatehtävät. Vastuullisuusraportilla yritys saa tiedotettua yritysvastuusta sidosryhmille, että kuinka se toimii ja miten sen vastuullisuustavoitteet toteutuvat. Vastuullisuusraportoinnin tarkoituksena on informaation tuottaminen sidosryhmille yrityksen vastuullisuustavoitteiden edistymisestä ja tarjota vertailukelpoista informaatiota esimerkiksi sijoittajille. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 48–49, 91; Kurittu 2018, 7.)

Hallitus määrittelee ja hyväksyy yrityksen vastuullisuusstrategian sekä vastaa yrityksen vastuullisuusraportoinnista ja varmistaa, että raportointi on luotettavaa, kattavaa, säännöllistä ja avointa. Hallitus varmistaa, että vastuullisuus on integroitu osaksi liiketoimintastrategiaa sekä valvoo yrityksen vastuullisuustavoitteiden saavuttamista. Se varmistaa, että organisaatio noudattaa vastuullisia toimintatapoja ja seuraa niiden toteutumista säännöllisesti kokouksissa. Hallitus arvioi yrityksen vastuullisuusriskejä ja varmistaa, että riskit tunnistetaan ja hallitaan asianmukaisesti. Tämä voi sisältää ympäristöriskejä, maineeseen liittyviä riskejä ja muita vastuullisuuteen liittyviä uhkia. Hallitus osallistuu yrityksen sidosryhmäsuhteisiin ja varmistaa avoimen ja tehokkaan viestinnän sidosryhmien kanssa vastuullisuuteen liittyen. Hallitus tarjoaa johdonmukaisuutta ja johdon tukea vastuullisuuskysymyksissä. Näyttämällä esimerkkiä ja johtamalla vastuullisesti se ohjaa organisaation kulttuuria kohti vastuullisempaa toimintaa. Yrityksen hallituksen rooli on keskeinen vastuullisuuden edistämässä, sillä sen sitoutuminen ja johtaminen ovat ratkaisevassa asemassa luotaessa strategioita, valvoessa niiden toteutumista ja varmistaessa vastuullisen toiminnan integroitumisen koko organisaatioon. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 92–93.)

Markkinatilanne elää koko ajan ja EU on ottamassa isompaa roolia kansainvälisessä ilmastotyössä. Ohjeistusta ja sääntelyä tullaan lisäämään ilmastotyön osalta. EU on varsinkin lisäämässä eri osaluille sääntelydirektiivejä, joista keskeisimpänä voidaan mainita CSRD (Corporate Social Responsibility Directive), joka tulee koskemaan isoja eurooppalaisia yrityksiä. Lainsäädäntö pohjautuu EU:n direktiiviin ja lainsäädäntö mahdollistaa joustavuutta yrityksille sen noudattamisessa. Lainsäädäntö edellyttää tiettyjen tietojen esittämistä, mutta yhtiöt voivat itse valita missä muodossa ne esittävät ja yhtiöt voivat antaa selvityksen osana toimintakertomusta tai vaihtoehtoisesti tehdä erillisen vastuullisuusraportin, kunhan ne täyttävät määrätyt vaatimukset. CSRD-direktiivi tulee voimaan 1.1.2024 alkaen ja se korvaa nykyisen NFRD (Non Financial Reporting Directive) direktiivin. CSRD määrittelee, että kenen pitää raportoida GHG-protokollan mukaisesti ja sitä aletaan soveltamaan asteittain yrityksen koon mukaan. Vuoden 2024 alusta alkaen raportointivelvollisuus koskee pääsääntöisesti isoja pörssiyrityksiä, joissa henkilömäärä on yli 500 ja raportti on julkaistava 1.1.2025. Vuonna 2025 raportointi koskee kaikkia yrityksiä, jotka täyttävät vähintään kaksi kolmesta kriteeristä; nettoliikevaihto yli 50 miljoonaa euroa, tase yli 25 miljoonaa euroa tai henkilömäärä yli 250 ja näiden yritysten pitää julkaista ensimmäinen raportti 1.1.2023. Vuoden 2026 alusta listatut pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset) joutuvat raportinvelvoitteet piiriin ja virallisesti ensimmäinen raportti on julkaistava 1.1.2028. Mikäli yrityksellä on yhteistyötä kumppanin kanssa, joka on laajan

CSDR raportointivelvoitteen piirissa, esimerkiksi Scope 3 (hiilijalanjälkilaskelma, epäsuorat kasvi-huonepäästöt) johdosta voi raportointivelvoite koskea pienempiä yrityksiä jo aikaisemmin kuin itse yrityksen raportointivelvoite alkaa. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 49; Vastuullisuusraportointi n.d., Ekokompassi -yrityksen hiilijalanjälki n.d.)

3.4 Yritysvastuuraportoinnin viitekehukset

Yritysvastuuraportoinnista ja yritysvastuusta puhuttaessa vastaan tulee joukko erilaisia raportointiohjeistoja ja standardeja, joita yritykset voivat käyttää yritysvastuuraportin koostamiseen. Lisäksi Euroopan Unioni on julkaissut kannanottoja ja suosituksia yritysvastuuseen liittyvissä asioissa. Koipijärven ja Kuvajan (2020, 48) mukaan näitä ovat esimerkiksi kirjanpitolain mukainen yhteiskunta-vastuuraportointi, Global Reporting Initiative (GRI) -ohjeistuksen mukainen raportointi, Sustainability Accounting Standards Board (SASB) -standardin mukainen raportointi, integroitu raportointi (IR- viitekehys), Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) -raportointi sekä CDP-raportointi. Raportointi tulisi valita jokaisen yrityksen tarpeen mukaan, ja pienillä yrityksillä tarve on usein erilainen kuin isoilla (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 48). Näiden lisäksi on julkaistu ESG – raportointiohjeet yrityksille, jonka avulla yritykset voivat parantaa toimintaansa tehostamalla strategiaansa ja laajentaa toimintaansa sekä houkuttaa uusia sijoittajia (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 226).

GRI (Global Reporting Initiative) – standardi on nykyään keskeinen ja laajimmin käytetty yritysvastuuraportoinnin malli, jolla voi raportoida yritysvastuusta ja standardien mukaisen raportoinnin tulee aina perustua olennaisuuteen. Se on kehys, jota organisaatiot käyttävät raportoidakseen ympäristö-, sosiaali- ja hallintotapansa (ESG) vaikutuksista. GRI-raportointia ohjeistetaan sekä laskemisen että esittämisen osalta aihekohtaisilla GRI-standardeilla. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 108–109, 121.) Koipijärvi ja Kuvaja (2020, 49) huomauttaa, että GRI-standardi on sopivin suurten, kansainvälisten yritysten vastuullisuusraportointiin, sillä pienille yrityksille se voi olla raskaan tuntuinen. Kuitenkin sen joustavuuden vuoksi sitä voi käyttää useissa yrityksissä soveltaen yritystoimintaan sopivaksi, ja pienillekin yrityksille se antaa osviittaa vastuullisuusraportoinnin toteuttamiseksi. Taulukossa 2 on esitetty GRI-raportointiin liittyvät standardit ja niiden osa-alueet.

Taulukko 2. GRI-raportointiin liittyvät standardit ja niiden osa-alueet (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 121.)

Koodi	Selite
101	Perusteet: millaiset vaatimukset raportin tulee täyttää, että se on GRI-standardin mukainen
102	Yleiset tiedot raportoitavasta yrityksestä
103	Johtamistavan kuvaus: miten raportoitava yritys johtaa vastuullisuutta
200	Taloudellisen vastuun tunnusluvut
300	Ympäristövastuun tunnusluvut
400	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut
	Toimialakohtaiset tunnusluvut

GRI 101 -standardi käsittelee yrityksen toiminnan perusajatusta ja määrittelee kestävän kehityksen raportoinnin periaatteet ja kokonaissisällön. Se kattaa organisaation tarkoituksen, hallinnon ja sidosryhmien sitoutumisen ja tarjoaa pohjan vastuullisuuskäytännön raportoinnille. GRI 102 -standardi keskittyy erityisesti yleisiin ilmoituksiin. Se hahmottaa yleisen kontekstin, jossa organisaatio toimii, mukaan lukien kuvaus sen taloudellisista, ympäristöllisistä ja sosiaalisista näkökohdista. Tämä standardi tarjoaa puitteet organisaatioprofiilia, strategioita, hallintoa ja etiikkaa koskevalle raportoinnille. GRI 103 on standardi, joka käsittelee yrityksen johtamistapaa ja antaa ohjeita johtamistapaa koskevien tietojen raportointiin. Se kattaa, kuinka organisaatio tunnistaa, analysoi ja reagoi merkittäviin taloudellisiin, ympäristöllisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiinsa. Tämä standardi kuvailee organisaation lähestymistapaa vaikutusten, riskien ja mahdollisuuksien hallintaan. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 123–124.)

GRI 200 -sarja sisältää kestävän kehityksen raportoinnin taloudellisiin aiheisiin liittyvät erityiset tiedot. Nämä standardit kattavat useita taloudellisia näkökohtia, mukaan lukien taloudellinen suorituskyky, läsnäolo markkinoilla, välilliset taloudelliset vaikutukset ja hankintakäytännöt. Niissä kerrotaan yksityiskohtaisesti taloudellisia vaikutuksia, markkinaosuutta ja taloudellista panosta koskevat raportointivaatimukset tarjotakseen kattavan kuvan organisaation taloudellisesta toiminnasta. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 197.)

GRI 300 -sarja sisältää kestävän kehityksen raportoinnin ympäristökysymyksiin liittyvät standardit. Nämä standardit kattavat organisaation ympäristönsuojelun eri näkökohdat, kuten energian, veden, päästöt, jätevedet ja jätteet. Niissä hahmotellaan ympäristövaikutusten raportointivaatimukset, jolloin organisaatiot voivat paljastaa ympäristöjalanjälkensä ja johtamiskäytäntönsä. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 207.)

GRI 400 -sarja sisältää sosiaalisia aiheita koskevat standardit kestävän kehityksen raportoinnissa. Nämä standardit kattavat laajan joukon sosiaalisia näkökohtia, mukaan lukien työkäytännöt, ihmisoikeudet, yhteiskunta, tuotevastuu ja vaikutukset paikallisiin yhteisöihin. Ne tarjoavat ohjeita organisaation sosiaalisten vaikutusten, työkäytäntöjen, ihmisoikeuspolitiikan, yhteiskunnallisen sitoutumisen ja tuotevastuun raportointiin, mikä mahdollistaa kattavan julkistamisen sosiaalisen kestävyden käytännöistä. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 234.)

ESG puolestaan on lyhenne sanoista Environmental, Social ja Governance, jotka edustavat kolmea keskeistä tekijää, joilla mitataan yritykseen tai liiketoimintaan tehdyn sijoituksen kestävyttä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ympäristötekijät (E, Environmental) liittyvät siihen, miten yritys toimii ympäristönhoitajana. Tämä koskee sen vaikutuksia luontoon, kuten sen hiilijalanjälkeä, resurssien käyttöä, energiatehokkuutta, jätteiden käsittelyä ja muuta lähestymistapaa ympäristöön liittyvissä asioissa. Sosiaaliset tekijät (S, Social) liittyvät siihen, miten yritys hoitaa suhteita työntekijöidensä, tavarantoimittajiinsa, asiakkaisiinsa ja yhteisöihinsä, joissa se toimii. Tämä sisältää sellaisia näkökohtia kuin työkäytännöt, ihmisoikeudet, monimuotoisuus, työntekijöiden hyvinvointi sekä työolot ja yhteisön osallistuminen. Hallintotekijät (G, Governance) viittaavat yrityksen johtamiseen, sisäiseen valvontaan ja olemassa oleviin rakenteisiin, joilla varmistetaan läpinäkyvyys, eettinen käyttäytyminen ja vastuullisuus. Tämä kattaa yrityksen hallintorakenteen, johdon palkat, tilintarkastukset, sisäisen valvonnan ja palkitsemispolitiikan. ESG-kriteerien huomioon ottaminen taloudellisten mittareiden rinnalla antaa laajemman käsityksen yrityksen kokonaissuorituskyvystä ja sen vaikutuksista maailmaan. Sijoittajat, sidosryhmät ja asiakkaat käyttävät näitä tekijöitä yhä enemmän arvioidessaan luottamusta yrityksen pitkän aikavälin kestävyttä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. (Juutinen, 2016, 95–97.)

3.5 Vastuullisuusraportointi päätöksenteon tukena

Yrityksen strategia ja vastuullisuustyö kulkevat rinnakkain ja mitä lähempänä ne ovat toisiaan, sitä syvemmillä strategisessa vastuullisuudessa ollaan. Vastuullisuusraportointi ja yritysraportin julkaiseminen on aina yritykselle strateginen päätös ja raportin hyödyt ovat aina yrityskohtaisia. Raportin tuomia hyötyjä ei ole määriteltävissä etukäteen, eikä niitä pysty samalla lailla arvioimaan tavomaisten investointi- ja kannattavuuslaskelmien avulla. Yrityksen johdon kannalta yritysraportointi on hyvä johtamisen väline, koska prosessin avulla voidaan selvittää, että kuinka laajasti sidosryhmät haluavat yrityksen vastuullisuudesta tietää. Raportointi antaa mahdollisuuden viestiä yrityksen toiminnan kannalta merkittävimmistä riskeistä sekä mahdollisuuksista taloudellisen ja sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun osa-alueilla. Raportointi lisää yrityksen läpinäkyvyyttä ja avoimuutta, jolloin sidosryhmät ymmärtävät paremmin yrityksen vastuullisuustyön painopisteitä, tavoitteita ja tulevaisuutta. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 90–91; Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 110–111.)

Kuviossa 3 on esitetty yksinkertaistettu esimerkki yritysraportoinnin prosessista. Prosessi alkaa suunnitteluvaiheesta, jossa määritetään raportoinnin laadinnan aikataulu, resurssit ja sisältö. Suunnitelmassa määritetään vastuut raportin laadinnasta. Sidosryhmien odotusten tunnistaminen on keskeinen vaihe prosessissa. Tässä vaiheessa harkitaan esimerkiksi ketkä ovat keskeiset kohdeyleisöt raportoinnille, miten yksityiskohtainen raportin tulisi olla, osallistuvatko sidosryhmät raportointiprosessiin ja mitkä tiedot ovat tärkeimpiä raportoitavia asioita. Tavoitteiden ja sisällön määrittely auttaa konkretisoimaan tarkoituksen ja arvioimaan organisaation valmiutta raportointiin. Tavoitteiden asettamisen avulla voidaan hahmottaa, kuinka laajamittainen raportti tulee olemaan. Laadintavaiheessa kerätään tarvittava tieto ja muokataan se esitettävään muotoon. Tässä vaiheessa tarkastellaan raportin rakennetta, tiedon yhdistelyä ja analysointia sekä tiedon esittämistapaa selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla. Ulkoinen varmennus paljastaa raportointiprosessissa mahdollisia kehityskohteita tiedon laadun ja luotettavuuden suhteen. Raportin julkaisun osalta tehdään päätöksiä julkaisuajankohdasta ja siitä, kenelle raportti tulee julkaista. (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2013, 104–105.)

Kuvio 3. Yritysvastuuraportoinnin prosessi (Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2013, 103)

Vastuullisuusraportointi toimii merkittävänä tukivälineenä päätöksenteossa monin tavoin. Raportit tarjoavat kattavan kuvan organisaation ympäristö-, sosiaalisista ja hallinnollisista vaikutuksista, mikä auttaa sidosryhmiä ymmärtämään yrityksen toiminnan kokonaisvaltaisesti. Vastuullisuusraportointi auttaa tunnistamaan ja hallitsemaan riskejä, kuten maineeseen, ympäristöön ja sidosryhmäsuhteisiin liittyviä riskejä, jotka voivat vaikuttaa liiketoimintaan. Laadukas vastuullisuusraportointi auttaa parantamaan organisaation suhteita sidosryhmiin, kuten sijoittajiin, asiakkaisiin, työntekijöihin ja yhteisöihin, koska se osoittaa sitoutumista vastuulliseen toimintaan. Tiedot vastuullisuusraporteista auttavat yritystä suunnittelemaan pitkäjänteisesti ja hahmottamaan kestäviä strategioita, jotka huomioivat ympäristön ja yhteiskunnan tarpeet. Vastuullisuusraportointi voi toimia erottautumisen välineenä kilpailussa, kun yritys osoittaa vastuullisuutta ja kestäväää toimintaa markkinoilla. Sijoittajat ja rahoittajat arvostavat avoimuutta ja vastuullisuutta, ja selkeä vastuullisuusraportointi voi lisätä

luottamusta ja houkutella vastuullisuusorientoituneita sijoittajia. Kokonaisuudessaan vastuullisuusraportointi toimii työkaluna, joka auttaa organisaatioita tekemään tietoon perustuvia päätöksiä ja rakentamaan pitkäjänteistä ja kestävästä liiketoimintaa. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 34–36; Niskala, Tarna-Mäki, Puroila & Pajunen 2019, 111–112.)

3.6 Viestintä yritysvastuusta

Viestinnällä yritys haluaa viestiä vastuullisuudestaan sidosryhmille sekä yrityksen sisällä että yrityksen ulkopuolella. Viestinnän tulee perustua rehellisyyteen ja avoimuuteen, mikä tarkoittaa myös sitä, että ei keskitytä pelkästään positiivisuuteen ja onnistumisiin, vaan myös viestitään haasteista, joita on kohdattu tai jopa epäonnistumisista. Vastuullisuusviestinnän rooli on kertoa konkreettisilla teoilla eri viestikanavissa eri sidosryhmille ja varmistaa, että viestintä on suunnattu oikealle kohde-ryhmälle. Tämä tarkoittaa sitä, että eri sidosryhmille pitää osata kertoa asioista hieman eri tavoin eli räätälöidä viesti vastaanottavalle kuulijakunnalle sopivaksi. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 224–226.) Yksi vastuullisuusviestinnän rooli on tietoisuuden lisääminen. Viestinnällä voidaan opastaa ja muistuttaa ympäristöystävällisimmistä vaihtoehdoista, esimerkiksi pyykinpesuaineiden täytöpakkauksista. Viestin tulee olla kohdennettua, jotta vastaanottaja pystyy konkreettisin toimin itse vaikuttamaan päätöksentekoon. (Harmaala & Jallinoja 2012, 166–167.)

Vastuullisuusviestintä on keskeinen osa organisaation toimintaa, kun se pyrkii kommunikoimaan avoimesti ja läpinäkyvästi sekä sitoutumaan vastuulliseen toimintaan. Viestinnän avulla organisaatio voi rakentaa suhteita sidosryhmiinsä ja osoittaa sitoutumisensa vastuullisiin käytäntöihin. Samalla se auttaa organisaatiota jäsentämään ja selkeyttämään vastuullisuuteen liittyvää toimintaansa. (Penttilä & Eräranta 2021, 14.) Frig ja Uusitalo (2021, 29) kuvaavat puolestaan vastuullisuusviestintää yhteistyönä, tilaa antavana, todennettavissa olevilla lupauksilla ja kesken-eräisyyden hyväksymisenä. Vastuullisuusviestintä voidaan nähdä enemmän strategisena toimintana, joka on suunniteltu rakentamaan organisaation mainetta ja lisäämään sen houkuttelevuutta sidosryhmien silmissä. Tämä voi sisältää tarkan brändinrakennuksen ja maineenhallinnan, jossa keskitytään erityisesti positiivisten viestien välittämiseen. Toisaalta se voidaan nähdä enemmän eettisenä velvollisuutena ja avoimuutena, joka vaatii organisaatiota raportoimaan avoimesti toimistaan, vaikutuksistaan ja kehityksestään kestävyuden ja vastuullisuuden suhteen.

Lisäksi vastuullisuusviestintää voidaan lähestyä eri näkökulmien mukaan siitä, onko se suunnattu sisäisille vai ulkoisille sidosryhmille. Sisäinen viestintä voi olla suunnattu organisaation työntekijöille, joka pyrkii lisäämään heidän sitoutumistaan vastuullisuustavoitteisiin, kun taas ulkoinen viestintä voi olla suunnattu asiakkaille, sijoittajille ja muille ulkopuolisille sidosryhmille. Jokainen organisaatio voi lähestyä vastuullisuusviestintää omalla tavallaan. Nämä eri näkökulmat voivat heijastella organisaation arvoja, tavoitteita ja suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan. (Penttilä & Eräranta 2021, 16.)

Funktionaalinen näkökulma korostaa vastuullisuusviestinnän roolia tiedon välittäjänä organisaation vastuullisuudesta. Vastuullisuusviestinnän erityinen rooli ja tehtävä korostuvat organisaation todellisen vastuullisuuden kontekstissa, ja näitä nähdään erillisinä asioina viestinnän näkökulmasta. Esimerkkejä tästä voivat olla sidosryhmien informoiminen organisaation viimeaikaisista toimista tai vastuullisuusohjelmien tiedottaminen. Funktionaalisen lähestymistavan mukaan vastuullisuusviestinnän tehokkuutta voidaan arvioida tiettyjen kriteerien avulla. Nämä kriteerit voivat sisältää tehokkuuden, oikeiden kanavien ja sisältöjen valinta sekä asianmukainen ajoitus. (Penttilä & Eräranta 2021, 16.)

Formatiivisesta näkökulmasta käsin viestintä tulkitaan toiminnaksi, joka on sekä aktiivista että jatkuvasti muuttuvaa ja jonka tehtävänä on synnyttää ja ylläpitää merkityksiä. Organisaatio ilmenee erilaisten viestintätekojen kautta moniäänisenä kokonaisuutena. Tämä näkökulma monimutkaistaa käsitystä vastuullisuudesta, koska vastuullisuutta rakennetaan erilaisten viestintätekojen avulla, eikä se ole erillään niistä viestinnällisistä ilmaisuista, jotka välittävät vastuullisuutta. Lähestymistavan tavoitteena on korostaa, että vastuullisuus ymmärretään viestinnän kautta, ja viestinnällä aktiivisesti muokataan vastuullisuuteen liittyviä merkityksiä sekä organisaation vastuullisuutta ohjaavaa toimintaa. (Penttilä & Eräranta 2021, 17.)

Vastuullisuusviestinnän työkaluna tullaan tulevaisuudessa yhä enenemässä määrin käyttämään vastuullisuusmerkkejä ja –sertifikaatteja ja niiden merkitys tulee kasvamaan, koska ne antavat yksinkertaista ja nopeaa tietoa vastuullisuudesta. Ne voivat olla yrityksen energiakulutukseen, ympäristöön tai sosiaaliseen vastuuseen liittyviä tietoja ja esimerkiksi hiilijalanjälkimerkinnot ovat vakiinnuttaneet paikkansa. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 228.)

Viestintästrategiat voidaan myös jakaa sen perusteella, onko ne passiivisia vai aktiivisia. Organisaatio, joka omaksuu passiivisen viestintästrategian, rajoittuu julkaisemaan vastuullisuusviestinsä yrityksen verkkosivuilla, vuosikertomuksessa ja muissa julkaisuissa. Tämä lähestymistapa perustuu uskomukseen, että teot puhuvat puolestaan. Toisaalta proaktiivisessa viestintästrategiassa yritys aktiivisesti ottaa ohjat käsiinsä ja voi järjestää sidosryhmille tilaisuuksia tai tapahtumia, joissa se avoimesti keskustelee vastuullisuudestaan. (Kujala & Kuvaja 2002, 193.) Olkkosen mukaan (2021,51) vastuullisuusviestintä voidaan luokitella tyylin perusteella joko informatiiviseen tai dialogiseen viestintään. Informatiivinen vastuullisuusviestintä merkitsee pääasiassa yksisuuntaista tiedottamista yritykseltä sidosryhmille. Tässä lähestymistavassa viestinnän päämääränä on vakuuttaa sidosryhmät yrityksen vastuullisuudesta. Toisaalta dialoginen vastuullisuusviestintä on kahdensuuntaista, ja ihanteellisesti sekä yritys että sidosryhmät ovat avoimia muutoksille, jotka voivat syntyä vuoropuhelun seurauksena.

Riippumatta lähestymistavasta tai strategiasta, vastuullisuusviestinnässä on tärkeää ottaa huomioon, että vastuullisuusviestintä voi ilmetä myös tilanteissa, joissa ei suoraan käsitellä yritysvastuuta. Esimerkiksi strateginen viestintä saattaa sisältää useita teemoja, jotka liittyvät vastuullisuuteen, tehden siitä samalla osa-alueen vastuullisuusviestintää. Jokainen tilanne, jossa viestitään ja vuorovaiikutetaan, tarjoaa tilaisuuden heijastaa organisaation vastuullisuutta. Lisäksi organisaation sidosryhmät voivat säännöllisesti luoda tilanteita, joissa käsitellään vastuullisuutta. Tästä syystä viestijän on oltava tietoinen erilaisista yhteyksistä, joissa vastuullisuuden merkityksiä voi muotoutua. (Penttilä & Eräranta 2021, 15, 24.)

Yrityskeskainen vastuullisuusviestintä keskittyy kertomaan avoimesti yrityksen tekemästä vastuullisuustyöstä. Tämä viestintä ei välttämättä näy suoraan yrityksen, brändin tai tuotteiden ulkopuolella. Toisaalta, kun puhutaan yritys- tai brändiaktivismista, se eroaa perinteisestä yritysten yhteiskuntavastuusta ja siihen liittyvästä viestinnästä. Tutkimuksen mukaan autenttinen brändiaktivismi syntyy, kun yrityksen tarkoitus ja arvot yhdistyvät aktivistiseen viestintään ja konkreettisiin toimiin. Yritysakтивismi viittaa strategiseen ja arvoihin perustuvaan yhteiskunnalliseen vastuuseen, joka on kantaaottavaa ja pyrkii aikaansaamaan muutosta. Taulukossa 3 on eritelty yrityskeskaisen vastuullisuusviestinnän ja yritysaktivismiviestinnän tyyliä, fokusta, teemoja, tärkeimpiä kanavia, tavoiteltavaa yleisöä, tavoitteita ja mahdollisia kritiikin kohteita. (Olkkonen 2021, 51–52.)

Taulukko 3. Yrityskeskeisen vastuullisuusviestinnän ja aktivismiviestinnän eroja (Olkkonen 2021, 52)

	Yrityskeskeinen vastuullisuusviestintä	Yritysakivismi vastuullisuusviestintä eli aktivismiviestintä
Tyyli	Informatiivinen ja dialoginen	Kantaaottava
Fokus	Toiminnan suorat ja välilliset vaikutukset (taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset)	Laajat yhteiskunnalliset ongelmat ja epäkohdat
Esimerkkiteemoja	Päästöt, hiilijalanjälki tai työntekijöiden kohtelu tai ihmisoikeudet	Rakenteellinen rasismi, vähemmistöjen oikeudet, ilmastopolitiikka
Tärkeimmät kanavat	Vastuullisuusraportit, verkkosivut, tiedotteet, sosiaalinen media ja sidosryhmäkeskustelut ja -tapaamiset	Sosiaalinen media, mediahaastattelut, kampanjamateriaalit
Tavoiteltu yleisö	Sidosryhmät laajasti tai valikoidut sidosryhmät	Potentiaaliset asiakkaat laajasti
Tavoite	Vakuuttaa, että yritys on vastuullinen ja kehittää vastuullisuutta yhdessä sidosryhmien kanssa	Valikoitu tuki organisaation toiminnalle (Hyväksytyt kah-tiajako)
Mistä kritisoidaan?	Sanahelinä, viherpesu, valikoiva raportointi, näennäinen dialogi	Valveutuneisuuspesu, pinkkipesu

Pelkkä hyvä viestintä ei ole riittävä tekijä tehdäkseen yrityksestä hyvää ja vastuullista. Viestinnän tulisi olla osa laajempaa kokonaisuutta, joka sisältää konkreettisia tekoja ja vastuullisia käytäntöjä. Hyvä viestintä voi toimia katalyyttina, mutta on tärkeää, että se tukee ja heijastaa organisaation todellista toimintaa ja arvoja. Organisaation on oltava sitoutunut vastuulliseen liiketoimintaan sekä eettisiin ja kestäviin käytäntöihin. Viestinnän avulla voidaan välittää näitä arvoja ja toimintatapoja sidosryhmille, mutta lopulta ne on oltava näkyvissä ja toteutettuja käytännössä. Tekojen kautta organisaatio osoittaa sitoutumisensa vastuullisuuteen ja luo perustan pitkäaikaiselle luottamukselle

ja menestykselle. Yhteenvedona voisi sanoa, että hyvä viestintä on välttämätöntä, mutta se on tehokkainta ja merkityksellisintä, kun se liittyy konkreettisiin tekojen ja vastuullisen (Aula & Mantere 2009, 178.)

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusasetelma

Ilmastonmuutokseen vastaamisen, opinnäytetyön kohdeorganisaation tarpeen johdattelemana ja opinnäytetyön tekijän henkilökohtaisen mielenkiinnon vuoksi opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön johtoryhmän jäsenten näkemyksiä vastuullisuusraportoinnista ja sen vaikutuksista Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vastuullisuuden strategian toimeenpanoon. Opinnäytetyön tarkoituksena oli osallistua ajankohtaisen ja näin ollen tärkeän aiheen tutkimiseen, josta on kuitenkin vasta varsin vähän tutkimusta. Säätiömme vastuullisuusraportointia koskeva ohjeistus edellyttää päivittämistä sekä strategiamme toimeenpano kaipaa uutta virkistystä tässä muuttuneessa maailmassa ja työelämässä. Voidaan siis todeta, että oli erityisen mielenkiintoista ja tärkeää hyödyntää tämä opinnäytetyö konkreettiseen kehittämistyöhön, joka yrityksessämme on nähty tärkeäksi.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, millaista vastuullisuusraportointia yrityksemme tulisi toteuttaa strategian toimeenpanossa muuttuvassa työelämässä. Tutkimuksen päätutkimuskysymys oli:

- miten vastuullisuusraportointi tulisi toteuttaa osana Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vastuullisuuden strategian toimeenpanoa?

Päätutkimuskysymystä tarkentavat alatutkimuskysymykset, joihin tutkimuksen avulla lähdettiin etsimään vastauksia, olivat:

- mitä vastuullisuusraportointi ja yrityksen vastuullinen johtaminen tarkoittavat?
- millainen on raportoinnin tarve?
- miten vastuullisuudesta tulisi viestiä?

Tutkimuskysymyksiä muotoilulla pyrittiin varmistamaan, että opinnäytetyö tuottaisi tarpeellista taustamateriaalia säätiömme vastuullisuusraportointia koskevan ohjeistuksen päivittämiseen sekä mahdollisesti antaisi työkaluja tai ajatuksia yrityksemme strategian toimeenpanon kehittämiseen

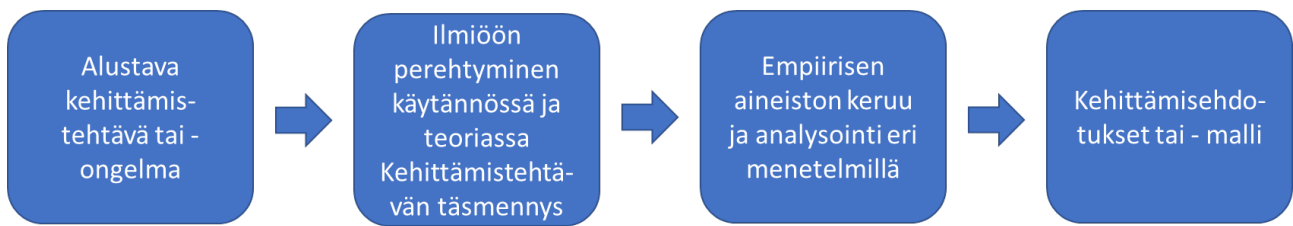
uutta virkistystä tässä muuttuneessa maailmassa ja työelämässä. Lisäksi tutkimusongelma oli ilmaistu päätutkimuskysymyksen ja alatutkimuskysymysten muodossa. Tutkimusongelman asetteleminen kysymysmuotoon teki tutkimuksen lähtökohtien tarkentamisen tutkimuksen edetessä mahdolliseksi. Lisäksi se antoi edellytykset tarkistaa tutkimuksen kulussa ja lopuksi, oltiin opinnäytetyöllä vastaamassa ja myöhemmin vastattu siihen kysymykseen tai kysymyksiin, jotka alussa oli asetettu.

”Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti.”

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimussuuntausta noudattaen. Toisin sanoen opinnäytetyössä olivat keskiössä tutkittavan ilmiön merkitykset, joiden ilmentymistä Keski-Suomen opiskelijasäätiössä selvitettiin. (Trochim 2006, 240; Remes & Sajavaara 2004, 151–157.) Tämä menetelmä tutkii syitä siihen, miksi ihmiset muodostavat tiettyjä ajatuksia sen sijaan, että keskittyisi niihin, mitä he tarkalleen ottaen ajattelevat. Kysymykset painottuvat yleensä henkilön kokemuksiin, tunteisiin ja tietämykseen, ja ne laajenevat usein syvällisempiin tarkentaviin kysymyksiin (Bogdan 2006, 5-6). Opinnäytetyö toteutettiin aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Opinnäytetyötä tehtäessä tutkimuksen pääpaino oli aineistossa. Tämä tarkoitti tässä tutkimuksessa sitä, että analyysiyksiköt eivät ole ennakolta määrättyjä ja teoria rakennettiin käyttäen aineistoa perustana (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Induktiivisuus ilmeni tässä tutkimuksessa siten, että empiirisen aineiston analyysissä edettiin yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin. (Eskola & Suoranta 2000, 83.)

Alla olevassa kuviossa 4 on kuvattu tämän tutkimuksen etenemisvaiheet. Tutkimuksen aloitusvaiheessa ensin määriteltiin tutkittava aihe, jonka jälkeen syvennyttiin aiheeseen liittyvään teoriaan ja aikaisempaan tutkimukseen. Tämä vaihe oli avainasemassa kehittämistehtävän tarkentamisessa. Kehittämistehtävän tarkennus tapahtui myös myöhemmin tutkimuksen edetessä.

Kuvio 4. Tutkimuksen toteuttamisprosessi.

Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin fenomenografista tutkimusotetta. Tutkimuksessa käytettävät aineistot olivat empiirisiä laadullisia haastatteluaineistoja. Haastatteluaineistojen kautta nostettiin esiin haastateltujen esittämiä erilaisia käsityksiä ja niiden laadullisia eroja tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa oli keskeistä tutkittavan ilmiön kontekstin tunnistaminen, sillä juuri konteksti kiinnittää eri ihmisten erilaiset käsitykset tutkittavaan ilmiöön. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Fenomenografia ja aineistolähtöisyys olivat luonnollinen valinta tämän tyyppistä tutkimusta tehtäessä, koska fenomenografisessa tutkimusotteessa käytettävät aineistot ovat useimmiten haastatteluaineistoja ja induktiivisuudesta voidaan puhua, kun pyritään luomaan yleistyksiä yksittäisistä havainnoista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tästä opinnäytetyöstä on rajattu pois Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n viestintä yleisesti, ei-julkinen vastuullisuusraportointi sekä vuosiraportointi muun kuin vastuullisuustiedon osalta. Vuosiraportoinnin muut kuin vastuullisuuteen liittyvät tiedot jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Muun vuosikertomuksen sisältöä ei käsitellä, ellei se liity vastuullisuusraportointiin. Lisäksi työn rajoitukseen kuuluu uusien kohderyhmien ja sidosryhmien kartoituksen puuttuminen; tässä tutkimuksessa keskitytään olemassa oleviin sidosryhmiin. Opinnäytetyö ei osallistu Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n brändin arviointiin tai kehittämiseen. Sen sijaan työssä suunnitellaan kehitysehdotuksia käyttäen hyväksi jo olemassa olevaa brändiä ja muita viestinnän ohjeistuksia.

Opinnäytetyön tekijä toimii tässä tutkimuksessa ulkopuolisena toimijana ja ei ole osallistunut opinnäytetyön tekemiseen osana Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n taloustiimiä tai mitään muuta tiimiä. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr toimi opinnäytetyön toimeksiantajana ja tiedonantajana. Organisaatio on nimennyt yhteyshenkilön, joka toimi linkkinä koulun suuntaan, jos

tarvittiin tietoa organisaatioon liittyvistä asioista tai toimintatavoista. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:ssä kehitettiin samaan aikaan tämän työn kanssa toiminnanohjausjärjestelmää, mutta tämän työn kontekstissa on tärkeää huomata, että vastuullisuuden kehitystyö ei liity suoraan tähän työhön. Vuosiraportoinnin vastuullisuussisältöjä kehitettiin erillisenä prosessina. Kun puhutaan Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vastuullisuusraportoinnista, viittaus tarkoittaa tässä yhteydessä Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n vuosikertomuksen osana julkaistavaa vastuullisuustietoa, joka on osa julkista raportointia.

4.2 Tutkimuskonteksti

Tutkittava kohteeni on Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr (Koas). Säätiö on perustettu 1975. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr (Koas) rakennuttaa, ylläpitää ja vuokraa opiskelijoille asuntoja Jyväskylässä ja säätiön tarkoituksena on opiskelijoiden asuntotarpeen tyydyttäminen. Koas on yleishyödyllinen säätiö, joka noudattaa omakustannuseriaatetta sekä ARA-rahoitteisten että vapaarahoitteisten asuntojen vuokraamisessa. Koas on perustettu vuonna 1975 ja se on yleishyödyllinen säätiö, joka noudattaa omakustannuseriaatetta sekä ARA-, että vapaarahoitteisten asuntojen vuokraamisessa. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus. 2022.) Vuonna 2023 säätiö hallinnoi ja omisti 59 (tilanne 31.8.2023) asuinkerrostaloa, joissa on 2 662 asuntoa (3 839 asuntopaikkaa). Asunnoista oli yksiöitä 58 %, perheasuntoja 24 % ja soluasuntoja 18 %. Työntekijöitä on yhteensä 17, joista 16 on vakinaista työntekijää ja 1 työntekijä määräaikaisella työsopimuksella. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus 2022.)

Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr (Koas) haluaa edistää omalta osaltaan opiskelija-asumisen vastuullisuutta ja on omassa strategiassaan asettanut ympäristön sekä ilmaston yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista. Vuonna 2021 Koas rakensi Ekokompassi -ympäristöohjelman, johon kuuluvat muun muassa toiminnan ympäristövaikutusten arviointi, lainsäädäntöön perehtyminen sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden laadinta säätiön ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Tämän lisäksi ympäristövastuullisuus toteutuu energiatehokkailla ratkaisuilla asuinkohteissa, panostamisella pitkäjänteiseen kiinteistönhoitoon (elinkaariajattelu) ja uusiutuvan sähköenergian hankinnalla. Koasin tavoitteena on hiilineutraalius oman toiminnan osalta vuonna 2030. Yksi tämän tavoitteen saavuttamiseen ja ensimmäisiä konkreettisia askelia on, että vuoden 2022 alusta alkaen kiinteistöhuollon työautot ovat sähkökäyttöisiä. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus 2022.)

Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:llä (Koas) vastuullinen liiketoiminta ja vastuullisuus otetaan huomioon strategisessa päätöksenteossa ja siihen on kiinnitetty vuosien varrella yhä enenemässä määrin huomiota. Säätiön yhteinen intressi on viedä Koasin vastuullisuutta eteenpäin vastaamaan 2030-luvun tarpeita ja haasteita. Aihealue on erittäin laaja ja rajauksia on välttämätöntä tehdä. Asiaa tulee lähteä tekemään tarvelähtöisesti. Vastuullisuusraportoinnin rooli tulee joka tapauksessa kasvamaan tulevaisuudessa, ja sidosryhmät tulevat sitä tulevaisuudessa vaatimaan. Koasin tärkeimpiä sidosryhmiä ovat asukkaat eli opiskelijat, Jyväskylän kaupunki sekä rahoittajat eli pankit, Kuntarahoitus sekä Ara. Tämän lisäksi kaikki yhteistyökumppanit; huoltoyhtiöt, rakennuttajat ja muut urakoitsijat, jotka työskentelevät kohteissa tai peruskorjaamalla tai rakentamalla uusia asuntoja opiskelijoiden tarpeisiin. Kuten aikaisemmin on mainittu, täytyy Koasin pystyä kiinnittämään yhä enemmän huomioita talojen sekä asuntojen energiatehokkuuteen, elinkaariajatteluun sekä viihtyvyyteen, joka otetaan huomioon korjaamisessa sekä rakentamisessa. Tulevaisuudessa Koasin tulee selkeyttää ja tarkentaa vastuullisuutta omassa viestinnässä sekä tuoda esiin enemmän niitä asioita, jotka näkyvät arjessa. Vastuullisuusraportoinnin rooli ja viestintä vastuullisuudesta tulevat kasvamaan, ja Koasin on oltava valmiina vastaamaan tähän kasvavaan tarpeeseen.

Vastuullisuus on kokonaisuus, johon kuuluvat sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristövastuu ja Koas tarkastelee vastuullisuutta tämän kolmen vastuun näkökulmasta. Sosiaalinen vastuu liittyy vahvasti yleishyödyllisen toiminnan tarkoitukseen turvata opiskelijoille kohtuuhintaista asumista ja mahdollistaa asukasdemokratiaa. Taloudellisen vastuun näkökulmasta säätiö työllistää suoraan sekä välillisesti sekä tuottaa toiminnallaan taloudellista aktiivisuutta paikallisesti. Koas laskee vuosittain verokädenjäljen, jossa on kuvattu olennaiset säätiön maksamat välilliset ja välittömät verot sekä Koasin maksamat työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ja työntekijöiden palkoista pidätetyt ennakonpidätykset. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus 2022.)

Ympäristöjohtamisen painopisteet Koasilla ovat energia, jätteet, vaikuttaminen ja viestintä. Säätiö on yli viidentoista vuoden ajan toteuttanut asuntokohteissa energiatehokkaita ratkaisuja ja panostanut pitkäjänteiseen kiinteistöhoitoon. Vuoden 2020 alusta alkaen säätiö on hankkinut uusiutuvaa sähköenergiaa ja vuoden 2022 alusta vihreää kaukolämpöä. Tämän lisäksi aurinkovoimalla säätiö tuotti itse 15 938 kWh sähköä. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus 2022.) Vastuullisuus on tärkeä osa Koasin toimintaa ja säätiö on tehnyt ympäristölupauksen, joka löytyy Koasin kotisivuilta vastuullisuusosiosta; <https://www.koas.fi/koas/vastuullisuus/>.

Koasin strategiassa on määritelty, että tavoitteena on hiilineutraalius oman toiminnan osalta vuonna 2030 ja tätä tavoitetta seurataan hiilijalanjälkilaskelmalla. Asuminen aiheuttaa paljon kasvi-huonekaasupäästöjä, joilla on ilmastovaikutus. Säätiö laskee oman toiminnan hiilijalanjäljen vuosittain Y-HIILARI-työkalulla (Suomen ympäristökeskus) ja kyseinen työkalu perustuu GHG-protokollan Corporate Accounting and Reporting -standardiin. Laskennassa huomioidaan omien kiinteistöjen energiakulutus ja jätehuolto, kuljetuskilometrit omilla huoltoajoneuvoilla sekä liikematkustaminen, mutta laskennassa ei huomioida remonttien, rakentamisen, hankintojen tai kumppaneiden toiminnan matkojen päästöjä. Ympäristön ja johtamisen raportointiin säätiö käyttää Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää, joka velvoittaa säätiötä toiminaan ympäristöohjelman mukaisesti ja jonka avulla esimerkiksi saatiin rakennusten elinkaarisuunnittelua eteenpäin. (Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimintakertomus 2022.)

4.3 Aineiston keruu

Tämän tutkimuksen empiirinen aineisto muodostui haastattelukierroksesta ja sen mukaisista teemahaastatteluista. Haastattelukierroksella haastateltavaksi valittiin yrityksemme johtoryhmän jäseniä sekä toimitusjohtaja, jotka työskentelevät luonteeltaan erilaisessa päällikkötehtävässä sekä säätiön hallituksen puheenjohtajaa.

Aineiston keruuta varten tein haastattelut työpaikassani Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiössä aiheesta: "*Miten vastuullisuusraportointi tulisi tehdä osana Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön vastuullisuuden strategian toimeenpanoa??*". Käytin seuraavia apukysymyksiä tai teema-alueita keskustelun eli haastattelun pohjana:

- miten sinä ymmärrät vastuullisuusraportoinnin,
- miten sinä ymmärrät yrityksen vastuullisen johtamisen,
- missä laajuudessa sinun erityisalueesi näkökulmasta tulisi raportoida,
- missä laajuudessa halutaan sinun erityisalueesi näkökulmasta raportoida,
- miten asiasta tulisi viestiä sisäisesti ja ulkoisesti sekä
- millä konkreettisilla toimilla Koas pääsee tavoitteisiin? Miten asiassa tulisi edetä?

Päädyin toteuttamaan haastattelut puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on lomakehaastattelua muodollisempi, mutta avointa haastattelua teemoihin perustuvien kysymyksien takia ohjatumpi. Haastattelua varten ei ole muodostettu tarkkoja, yksityiskohtaisia ja valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä, vaan haastattelu etenee hieman avoimemmin pohjautuen ennalta ajateltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on jonkun verran strukturoidumpi kuin avoin haastattelu. Teemahaastattelussa aiempien alustavan perehtymisen perustalta valmistellut teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka haastatteluissa edetäänkin tilanteen mukaan jouhevasti ilman tarkkaa ohjattua kysymysrakennetta. (Saldana 2011, 31; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86–87).

Käytettyjä teemoja olivat: vastuullisuusraportointi, vastuullinen yritystoiminta, vastuullinen johtaminen, vastuullisuusraportoinnin sisältö, viestintä, raportoinnin toimeenpano. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa on päätetty haluttavan tietoa juuri tietyistä asioista tai teemoista. Haastateltaville ei siis haluta tai ei ole tarpeellista antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Holloway 2017, 89–93; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Haastateltavat (N=7) työskentelivät erilaisissa esihenkilötehtävissä tutkimusorganisaatiossa ja kuuluvat tutkimusorganisaation johtoryhmään tai hallitukseen. Haastateltavista neljä oli naisia ja miehiä oli kolme. Haastateltavien koulutus oli ylempi korkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulututkinto. Johtamiskokemusta haastateltavilla oli keskimäärin kuusi vuotta sekä työkokemus tutkimusorganisaatiossa vaihteli muutamasta vuodesta kahteenkymmeneen vuoteen. Haastatteluun valittujen henkilöiden näkemykset pitäisi parhaiten edustaa moniulotteista kohderyhmää. Ryhmän koko voi vaihdella tutkimuksesta riippuen (Saldana 2011, 34).

Haastattelut toteutettiin loka-marraskuun aikana vuonna 2023 ja haastattelut kestivät jokaisen haastateltavan kohdalla noin yhden tunnin. Haastattelut nauhoitettiin ja purkamisen jälkeen teksti kirjoitettiin auki. Koska painopiste oli haastatteluissa esiin nousevissa aiheissa eikä niinkään tarkoissa lainauksissa, litterointi suoritettiin yleiskielellä, eikä tarkoilla sanoilla tai sanavalinnoilla ollut suurta merkitystä. Aineiston analysointi toteutettiin lukemalla litteroitua aineistoa useaan otteeseen. Tavoitteena oli löytää yhteyksiä teorian ja haastateltujen kokemusten välillä sekä johdattaa esiin yleisiä käytäntöjä ja yhteyksiä haastateltavien kesken. Lisäksi suorat vastaukset haastatteluky-

symyksiin vietiin Excel-tiedostoon, jotta voitiin nähdä tarkemmin yhtäläisyydet ja eroavaisuudet aineistossa. Lisäksi haastattelujen toisessa vaiheessa haastettiin haastateltavat pohtimaan, millä konkreettisilla toimilla Koas pääsee tavoitteisiin ja miten asiassa tulisi edetä.

4.4 Aineiston analysointi

Teemat auttoivat aineiston purkamisessa teema-alueittain ja rinnastuivat haastattelun aiheisiin. Tähän perustuen haastatteluaineiston analysoinnissa käytettiin tässä tutkimuksessa teema-analyysia. Teema-analyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, joka keskittyy keskeisten teemojen tai käsitteiden tunnistamiseen ja analysointiin tekstiaineistossa. Tämä menetelmä mahdollisti tutkijan syvällisen ymmärryksen tutkimusaineistosta ja auttoi tunnistamaan merkittäviä kuvioita tai rakenteita. Teema-analyysi suoritettiin deduktiivisesti, kun opinnäytetyön tekijä sovelsi teoreettista kehystä tunnistukseen teemat. Teorialähtöisestä tutkimuksesta puhutaan silloin, kun tutkimusaineiston analyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai malliin. Aineiston analyysia ohjasi siis valmis malli ja tarkoituksena on usein tämän mallin tai teorian testaaminen uudessa yhteydessä eli tässä tapauksessa vastuullisuusraportointi Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiössä. Teorialähtöinen analyysitapa on perinteinen luonnontieteellisissä tutkimuksissa käytetty analyysimalli ja siitä voidaan käyttää myös nimitystä deduktiivinen analyysi eli toisin sanoen edettiin yleisestä toteamuksesta yksittäiseen raportoinnin osa-alueeseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–99.)

Teema-analyysiä, joka perustuu aineiston teemoihin, ei ole tarkasteltu erillisenä tutkimustyyppinä, vaan analyysitekniikkana, joka toteutetaan teemoitteluna (Hirsjärvi & Hurme 2008, 84). Teemoittelu on prosessi, jossa tarkastellaan aineistoa ja tunnistetaan siinä esiintyviä keskeisiä aiheita tai kuvioita. Painopiste on siinä, mitä tietystä teemasta on sanottu, ja teema viittaa aineistossa esiintyvään aiheeseen. Teemoittelu muodostaa yhden vaiheen aineiston analyysissa, muiden vaiheiden ollessa aineiston rajaaminen, koodaaminen ja tyypittely. Prosessissa pyritään korostamaan tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä näkökulmia ja tunnistamaan toistuvia, tyypillisiä piirteitä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93.) Eskolan ja Suorannan mukaan (2008, 174) teemoittelussa pyritään tunnistamaan tutkimusongelmaan liittyvät keskeiset aiheet tai teemat aineistosta. Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostettiin aineistolähtöisesti etsimällä tekstimassasta yhdistäviä (tai erottavia) seikkoja. Teemat muistuttivat aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa. Ihmisten puheesta litteroitua tekstiä tuleekin tarkastella ennakkoluulottomasti ja näin tässä tutkimuksessa käytetyssä teemoittelussa toimittiin.

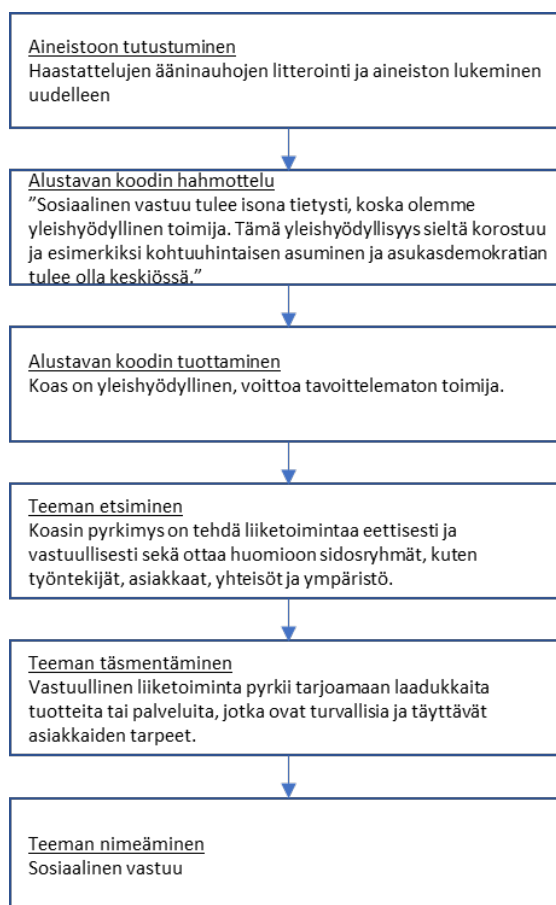
Braunin ja Clarcken mukaisesti teema-analyysissa oli kuusi vaihetta, joka alkoi aineistoon tutustumisesta ja päättyi tutkimusraportin kirjoittamiseen. Vaiheet olivat seuraavat:

- 1) Aineistoon tutustuminen
  - a. Haastattelujen ääninauhojen litterointi
  - b. Aineiston lukeminen uudelleen ja
  - c. Alustavien koodien hahmottelu.
- 2) Alustavien koodien tuottaminen
  - a. Koko aineiston systemaattinen koodaaminen
  - b. Aineiston kokoaminen relevanttien koodien mukaisesti.
- 3) Teemojen etsiminen
  - a. Koodien kokoaminen potentiaalisiksi teemoiksi.
- 4) Teemojen tarkistaminen
  - a. Tarkistetaan, että koodit ja teemat ovat suhteessa toisiinsa sekä aineistoesimerkkien että koko aineiston tasolla.
- 5) Teemojen täsmentäminen ja nimeäminen
  - a. Teemojen täsmentäminen ja selkiyttäminen
  - b. Teeman määrittely ja nimeäminen.
- 6) Raportin tuottaminen
  - a. Aineisto-otteiden esittely
  - b. Tutkimuskysymysten ja aineiston sekä aiemman kirjallisuuden yhdistäminen
  - c. Tieteellisen raportin kirjoittaminen. (Braun & Clarke 2006.)

Tässä raportissa aineiston analysointi on toteutettu Braunin ja Clarcken kuusivaiheista teemoittelua mukaillen siten, että analysointi oli lähellä Tuomen ja Sarajärven kuvaamaa luokittelua. Ensimmäisessä vaiheessa haastattelu kuunneltiin useaan otteeseen ja litteroitiin eli auki kirjoitettiin sana sanalta. Lisäksi ensimmäisessä vaiheessa haastattelu luettiin useaan otteeseen ja sen sisältöön perehdyttiin yksityiskohtaisesti. Tutkimuksessa tallennettu haastatteluaineisto purettiin ensin litteroinnilla käsiteltävään muotoon, jonka jälkeen tekstit käytiin huolellisesti monta kertaa läpi, jotta saatiin syvälinen ja varma näkemys aineistosta. Tämän vaiheen idea on syventyä kerättyyn aineistoon (Jason 2016, 33). Toisessa vaiheessa litteroidusta aineistosta haettiin pelkistettyjä ilmauksia tai koodeja ja ne alleviivattiin. Koodaus tarkoitti relevanttien tiedonpalojen tunnistamista muun tiedon joukosta, ja niiden käyttämistä apuna tutkimuskysymyksiin vastaamisessa (Braun

2013, 178) Kolmannessa vaiheessa aineistosta haetut pelkistetyt ilmaukset eli koodit listattiin. Neljännessä vaiheessa pelkistetyistä ilmauksista haettiin samankaltaisuuksia ja yhtä lailla erilaisuuksia sekä pelkistettyjä ilmauksia yhdisteltiin alaluokiksi. Kun aineistoa järjesteltiin alaluokkien eli teemojen mukaisesti, kunkin teeman alle koottiin kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhuttiin kyseessä olevasta teemasta. Teemoittelua tehtiin yksinkertaistettuna tekstinkäsittelyn avulla "leikkaaliimaa" -toiminnolla. Tekstinkäsittely myös mahdollisti sen, että teemojen alle voitiin koota sellaisia-kin kohtia, jotka kuuluvat johonkin tai joihinkin muihin teemoihin. Teemat olivat aineistossa toistuvia asioita. Ne eivät eriydy myöskään niin, että yhdestä aineistoyksiköstä, esimerkiksi yhdestä haastattelusta, paikantui tämä teema, ja toisesta yksiköstä taas toisenlainen teema, vaan pyrittiin yhdistämään teemat. Viidennessä vaiheessa alaluokista eli teemoista muodostettiin yläluokkia. Kuu- dennessa vaiheessa puolestaan yläluokkia yhdisteltiin ja muodostettiin kustakin yläluokasta ko- koava käsite. Kokoavina käsitteinä käytettiin aineiston keruussa hyödynnettyjä teemoja. (Jason 2016, 32; Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Kuviossa 5 on esitetty esimerkki aineiston teemoittelun etenemisestä yhdestä alkuperäisilmaisusta aineiston yhdistävään tekijään tai teemaan.

Kuvio 5. Esimerkki aineiston teemoittelusta yhden haastatteluilmaisun mukaan.

Taulukossa 4 on esitetty viiden esimerkinomaisen haastatteluilmaisun kautta analyysin eteneminen teemaksi. Alkuperäisilmaisut tiivistettiin ensin pelkistetyiksi koodiksi, jonka jälkeen ne yhdistettiin alustavaksi teemaksi ja niistä edelleen täsmennetyksi teemaksi. Teemat ovat työn teoreettisesta viitekehystä poimittuja vastuullisen liiketoiminnan ja vastuullisuusraportoinnin osa-alueita, joilla on yhteys vastuullisuusraportoinnin kokonaisuuteen Koasilla eli teemoittelun yhdistävään tekijään.

Taulukko 4. Esimerkkejä aineiston teemoittelusta

Haastatteluilmaus	Alustava koodi	Teeman etsiminen	Teeman täsmäminen	Teeman nimeäminen
Keski-Suomen opiskelijasäätiön näkökulmasta vastuullisuus ja vastuullisuusraportointi on aivan olennaista läpinäkyvyyden kannalta ja se toimii viestintävälineenä ulospäin, mitä toimia me teemme ja mitä mahdollisesti suunnittelemme sekä mitä me olemme tehneet.	Vastuullisuusraportointi nähdään läpinäkyvyyteen ja sidosryhmien informoituna pitämiseen liittyen olennaiseksi.	Tällä hetkellä yrityksemme näkökulma on aika suppea, mutta Koasilla pyritään kertomaan sosiaalisesta ympäristöön ja taloudellisesta näkökulmasta, vaikkakin valitsevassa tilanteessa vielä pienin erin.	Koasin näkökulmasta merkittäviksi osaluokiksi nähdään erityisesti sosiaalinen vastuu, taloudellinen vastuu ja ympäristövastuu.	Vastuullisuusraportoinnin kokonaisuus Koasilla

Taulukko 4 jatkuu seuraavalla sivulla

<p>Meidän hallituksen henkilöt ovat hyvin valveutuneita ja he vaikuttajina edellyttävät meiltä konkretiaa vastuullisuustoimissamme esimerkiksi kierrättämisen, jätteiden käsittelyn ja vedenkulutuksen osalta.</p>	<p>Koasin hallituksen nykyinen kokoonpano on koelma merkittävässä asemissa olevia virkamiehiä ja muita henkilöitä.</p>	<p>He ovat erittäin valveutuneita esimerkiksi kestäväan kehitykseen liittyvistä yksityiskohdista.</p>	<p>On väistämätöntä, että Koas on kyettävä vakuuttamaan oma hallitus aivan ensimmäisenä, että toimintamme on vastuullisuutta ja kehittää kestävä kehitystä.</p>	<p>Vastuullisuusraportoinnin kokonaisuus Koasilla</p>
<p>Yksi suurimmista haasteista on greenwashing, eli tilanne, jossa Koas pyrkii luomaan väärän kuvan vastuullisuudesta. Tämä voi johtaa epäluottamukseen sidosryhmien keskuudessa.</p>	<p>Avoin viestintä ja sidosryhmien odotusten ymmärtäminen ovat keskeisiä osia sosiaalista vastuuta.</p>	<p>Sosiaalinen vastuu edellyttää eettistä liiketoimintakäytöstä ja läpinäkyvyyttä Koasin päätöksenteossa ja toiminnassa.</p>	<p>Koasin on tärkeää kuunnella sidosryhmiään, olla rehellinen saavutuksistaan ja haasteistaan sekä tehdä pitkäjänteisiä investointeja vastuullisuuteen.</p>	<p>Sosiaalinen vastuu</p>

<p>Meidän asukkaat ovat hyvin valveutuneita, joten ympäristövastuuta pitää tuoda esille hyvin vahvasti.</p>	<p>Ympäristövastuu tarkoittaa Koasin näkökulmasta ennen kaikkea organisaation velvollisuuteen ottaa huomioon ympäristövaikutuksensa ja pyrkiä vähentämään niitä.</p>	<p>Se on osa laajempaa kestävä kehityksen ja sosiaalisen vastuun käsitettä. Ympäristövastuu sisältää toimenpiteitä, jotka edistävät ympäristönsuojelua ja kestävä kehitystä.</p>	<p>Koasin tulisi ottaa ympäristönäkökohdat huomioon kaikissa päätöksissään.</p>	<p>Ympäristövastuu</p>
---	--	--	---	------------------------

<p>Talousnäkökulma on oleellinen osa vastuullisuutta ja sen raportointia siten, että taloudessa toimitaan vastuullisesti eli otetaan vastuullisuus huomioon taloudellisessa toiminnassa, mitä ikinä se sitten onkaan verotuksessa jne. ja kaikissa toimitaan lakeja noudattaen sekä eettisesti oikein.</p>	<p>Taloudellisen vastuun näkökulmasta on oleellista, että taloudessa toimitaan vastuullisesti eli otetaan huomioon taloudellisessa toiminnassa verotukselliset yksityiskohdat ja kaikissa toimitaan tavallaan oikein.</p>	<p>Verojalanjäljen laskennan tulee osoittaa Koasin strategisten tavoitteiden toteutuksen ja toiminnan vastuullisuus.</p>	<p>Taloudellinen vastuu tarkoittaa Koasin velvollisuutta hoitaa taloutensa vastuullisesti ja eettisesti. Se tarkoittaa varojen hallintaa ja liiketoiminnan johtamista niin, että se edistää Koasin pitkän aikavälin kestävyttä ja menestystä.</p>	<p>Taloudellinen vastuu</p>
--	---	--	---	-----------------------------

Tutkimusten tulosten käsittelyn yhteydessä on katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Niiden tarkoituksena oli havainnollistaa teemoittelua ja samalla tarjota lukijalle jälkiä siitä, mihin opinnäytetyön tekijä teemoittelunsa pohjaa sekä tarjota lukijalle todiste siitä, että tutkijalla todellakin on ollut jokin aineisto, johon hän analyysinsä pohjaa ja että aineisto on antanut johtolankoja juuri näiden teemojen muodostamiseen. Sitaatteja ei ole käytetty siksi, että niillä saatiin helposti lisää pituutta raporttiin, vaan pyrittiin tuomaan tekstiin ilmeikkyyttä ja jokaisen sitaatti on harkittu. Lainauksia käytettäessä pohdittiin myös sitä, esitetäänkö niiden yhteydessä vastaajien taustatietoja vai jätetäänkö ne pois. Lopullisesta raportissa vastaajien taustatiedot päätettiin jättää pois, koska ne olisivat loukanneet vastaajien anonymiteettia.

5 Tutkimustulokset

5.1 Vastuullisuusraportoinnin kokonaisuus Koasilla

Vastuullisuusraportointi nähdään läpinäkyvyyteen ja sidosryhmien informoituna pitämiseen liittyen olennaiseksi. Se osoittaa, että Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:ssä on sitouduttu tiettyihin asioihin esimerkiksi alkuvaiheessa Ekokompassiin. Tällä hetkellä yrityksemme näkökulma on aika suppea, mutta Koasilla pyritään kertomaan sosiaalisesta ympäristöön ja taloudellisesta näkökulmasta, vaikkakin vallitsevassa tilanteessa vielä pienin erin. Koasin näkökulmasta merkittäviksi osaluueiksi nähdään erityisesti sosiaalinen vastuu, taloudellinen vastuu ja ympäristövastuu.

”Keski-Suomen opiskelijasäätiön näkökulmasta vastuullisuus ja vastuullisuusraportointi on aivan olennaista läpinäkyvyyden kannalta ja se toimii viestintävälineenä ulospäin, mitä toimia me teemme ja mitä mahdollisesti suunnittelemme sekä mitä me olemme tehneet.” (H1)

Tällä hetkellä Koas kertoo vastuusta toimintakertomuksen yhteydessä sekä osavuosikatsauksen yhteydessä. Osavuosikatsaus on vain sisäiseen käyttöön eikä se ei ole minkään standardin mukainen. Koasilla on ryhdytty raportoimaan vastuullisuudesta toimintakertomuksessa ja seuraavaksi on raportoinnin vakioimisen ja standardien mukaisen raportoinnin toimeenpano. Raportointi kehittyi tulevien vuosien aikana siten, että se saadaan vertailukelpoisiksi ja että osaisimme raportoida samat luvut tai samat laskelmat. Tämä tulee edellyttämään Koasilta tietoa ja osaamista, koska emme vielä tiedä mitä se esimerkiksi ESG meidän säätiömme näkökulmasta vaatii. Iso kysymys Koasin osalta on mitä me oikeasti ryhdymme vastuullisuusraportoinnin kanssa tekemään. Sen pitää varsinkin alkuvaiheessa olla aika yksinkertaista dokumentointia, että se pystytään liiemmästi henkilöstöä kuormittamatta tekemään. Mitä Koasilla sitten dokumentoidaan tulevaisuudessa, sen pohjat luodaan lähiaikoina. Mutta mistä lähteä liikkeelle? Joudutaanko keskittymään oleellisiin, koska vastuullisuusraportointi on niin iso asia. Koasin hallituksen nykyinen kokoonpano on kokoelma merkittävässä asemassa olevia virkamiehiä ja muita henkilöitä. He ovat erittäin valveutuneita esimerkiksi kestävään kehitykseen liittyvistä yksityiskohdista. On väistämätöntä, että Koas on kyettävä vakuuttamaan oma hallitus aivan ensimmäisenä, että toimintamme on vastuullista ja kehittää kestävää kehitystä.

”Meidän hallituksen henkilöt ovat hyvin valveutuneita ja he vaikuttajina edellyttävät meiltä konkretiaa vastuullisuustoimissamme esimerkiksi kierrättämisen, jätteiden käsittelyn ja vedenkulutuksen osalta.” (H2)

Kaikki lähtee oman henkilöstön tietoisuudesta Koasin strategisen tavoitteista hiilineutraalisuuteen ja ympäristöasioihin liittyen. Aika ajoin on olennaista palauttaa henkilöstölle mieleen, mitä ovat strategisten tavoitteiden mukaiset Ekokompassin 10 eri kohtaa ja me olemme yrityksenä sitouduttu näihin. Sen tulee näkyä meidän jokapäiväisessä työssämme.

5.2 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalinen vastuu Koasin näkökulmasta nähdään organisaation ja sen liiketoiminnan vapaaehtoisena sitoutumisena ottaa huomioon ja hallita sen vaikutuksia yhteiskuntaan ja ympäristöön. Sosiaalinen vastuu tarkoittaa pyrkimystä tehdä liiketoimintaa eettisesti ja vastuullisesti sekä ottaa huomioon sidosryhmät, kuten työntekijät, asiakkaat, yhteisöt ja ympäristö. Sosiaalinen vastuu sisältää huolenpidon työntekijöistä. Tämä voi tarkoittaa oikeudenmukaista palkkaa, turvallisia työolosuhteita, terveydenhuoltoa, koulutusmahdollisuuksia ja muita etuja. Vastuullinen liiketoiminta pyrkii tarjoamaan laadukkaita tuotteita tai palveluita, jotka ovat turvallisia ja täyttävät asiakkaiden tarpeet. Myös avoimuus ja eettisyys markkinoinnissa ovat osa sosiaalista vastuuta.

”Sosiaalinen vastuu tulee isona tietysti, koska olemme yleishyödyllinen toimija. Tämä yleishyödyllisyys sieltä korostuu ja esimerkiksi kohtuuhintaisen asuminen ja asukasdemokratian tulee olla keskiössä.” (H3)

Sosiaalinen vastuu ottaa huomioon kaikki organisaation sidosryhmät. Avoin viestintä ja sidosryhmien odotusten ymmärtäminen ovat keskeisiä osia sosiaalista vastuuta. Sosiaalinen vastuu edellyttää eettistä liiketoimintakäytöstä ja läpinäkyvyyttä Koasin päätöksenteossa ja toiminnassa. Koasin on tärkeää kuunnella sidosryhmiään, olla rehellinen saavutuksistaan ja haasteistaan sekä tehdä pitkäjänteisiä investointeja vastuullisuuteen.

”Yksi suurimmista haasteista on greenwashing, eli tilanne, jossa Koas pyrkii luomaan väärän kuvan vastuullisuudestaan. Tämä voi johtaa epäluottamukseen sidosryhmien keskuudessa.” (H4)

Sosiaalisen vastuun osalta Koas on ottanut merkittäviä askelia ja esimerkiksi laskenta verojalanjäljen osalta on aloitettu. Laskentatavassa on kehitettävää investointien osalta. Sosiaalinen vastuu korostuu Koasin kaltaisen yleishyödyllisen toimijan vastuullisuudessa. Kohtuuhintainen asuminen ja asukasdemokratia ovat keskiössä Koasin toiminnassa ja niiden tulee näkyä, kun toiminnastamme raportoidaan. Sosiaalisen vastuun osalta Koasin sisäinen eettisyys ja henkilöstöpalvelut tulevat myös korostumaan. Kaikessa toiminnassa tulee korostua tasa-arvo ja hyvän hallintotavan noudattaminen. Hyvää hallintotapaa varmasti ovat työyhteisölliset asiat, joissa Koasilla on haastatteluiden perusteella kehittymistarve tai vähintään sen raportoinnissa. Koasilla noudatetaan jo nyt monilta osin hyvää hallintotapaa, mutta Koasilla ei dokumentoida sitä.

”Sosiaalisen vastuun vaikutusten mittaaminen ja raportointi voi olla monimutkaista. On vaikea luoda yhtenäisiä mittareita, jotka kattavat kaikki sosiaalisen vastuun näkökohdat, ja monet vaikutukset voivat olla vaikeasti mitattavia.” (H5)

Sosiaalinen vastuu ei ole vain hyväntekeväisyyttä, vaan se on Koasin strateginen lähestymistapa, joka tunnistaa yrityksen laajemmat vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön. Tämä lähestymistapa voi tuoda taloudellisia hyötyjä, kuten parempaa mainetta ja asiakasuskollisuutta, samalla kun se tukee kestäväää ja vastuullista liiketoimintaa.

5.3 Ympäristövastuu

Ympäristövastuu tarkoittaa Koasin näkökulmasta ennen kaikkea organisaation velvollisuuteen ottaa huomioon ympäristövaikutuksensa ja pyrkiä vähentämään niitä. Ympäristövastuu sisältää toimenpiteitä, jotka edistävät ympäristönsuojelua ja kestäväää kehitystä. Koasin tulisi ottaa ympäristönäkökohdat huomioon kaikissa päätöksissään, liittyvätpä ne sitten rakentamisinvestointeihin, rakennusten elinkaaren hallintaan, energiatehokkuuteen, uusiutuvien energialähteiden käyttöön, jätehuoltoon tai muihin meidän liiketoimintamme osa-alueisiin. Ympäristövastuulliset organisaatiot, kuten Koas, pyrkivät käyttämään resurssejaan, kuten energiaa ja raaka-aineita, tehokkaasti ja vähentämään hukkaa.

”Meidän asukkaat ovat hyvin valveutuneita, joten ympäristövastuuta pitää tuoda esille hyvin vahvasti.” (H2)

Koasin tulisi pyrkiä vähentämään päästöjä, olivatpa ne peräisin ilman, veden tai maan pilaantumisesta. Tämä voi meillä liittyä esimerkiksi energiankulutuksen vähentämiseen tai kierrätyksen ja jätehuollon kehittämiseen. Koasin on pyrittävä vähentämään jättemääriä, kierrättämään ja käsittelemään jätteensä ympäristöystävällisesti. Koas voi ottaa käyttöön vieläkin kestävämpiä valintoja tuotteissaan, toiminnassaan ja palveluissaan, mikä voi sisältää ympäristöystävällisten materiaalien käyttöä tai tuotteiden suunnittelua pitkäaikaisen käytön ja kierrätyksen mahdollistamiseksi. Koas voi parantaa yhteistyötä sidosryhmien, kuten viranomaisten, muiden yritysten ja paikallisten yhteisöjen kanssa, edistääkseen ympäristöystävällisempiä käytäntöjä. Koas voi edelleen lisätä henkilöstönsä ja sidosryhmiensä ympäristötietoisuutta sekä -koulutusta.

”Jätteiden tehokas käsittely ja kierrätys voivat olla haasteellisia, erityisesti kun kyse on monimutkaisista materiaaleista tai tuotteista, jotka eivät ole helposti kierrätettäviä.” (H2)

Ympäristövastuu ei vain vähennä negatiivisia ympäristövaikutuksia vaan voi myös johtaa pitkällä aikavälillä taloudellisiin säästöihin ja parantaa organisaation mainetta sidosryhmien keskuudessa. Yritysten ympäristövastuu on entistä tärkeämpi tekijä, kun kuluttajat ja sijoittajat kiinnittävät enemmän huomiota yritysten eettisiin ja ympäristöllisiin käytäntöihin. Ympäristövastuun osalta Koasilla on kehitettävää ja siihen osa-alueeseen tullaan kiinnittämään huomiota. Energiakulutuksen ja rakennusten päästöjen hillitseminen sekä niistä raportointi on Koasin kaltaiselle toimijalle erityisen oleellista.

Koas tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2030 mennessä ja tämän useat haastateltavat näkevät kunnianhimoisena, joskin hyvänä tavoitteena. Koasin asukkaista merkittävä osa on korkeakouluopiskelijoita, jotka ovat varsin valveutuneita erityisesti ympäristövastuun osalta. Koasin on kyettävä toimimaan ympäristövastuullisesti sekä viestimään ja raportoimaan siitä läpinäkyvästi niin asukkaiden kuin muidenkin sidosryhmien suuntaan. Asukkaiden sitouttaminen on tärkeää esimerkiksi energiansäästökampanjoiden kautta. Sitouttamisen tulee tapahtua matalammalla kynnyksellä sosiaalista mediaa hyödyntäen eikä ainoastaan kerran kuussa uutiskirjeessä tai kerran vuodessa toimintakertomuksessa.

Koasin on tulevaisuudessa pystyttävä raportoimaan läpinäkyvästi ja aukottomasti rakennusinvestointien ympäristövastuullisuudesta. Koasilla on kumppaneina isoja toimijoita ja yhteistyökumppaneita, jotka tekevät isoja rakennusprojekteja. Niinpä esille nousee kysymys: kuinka paljon me tiedämme? Me tiedämme pääkohdat, mutta tiedämmekö me konkreettisesti, että mitä ne tekevät ja miten vastuullisuus ja ympäristöasiat tulevat huomioiduksi? Pitääkö Koasin alkaa edellyttämään jo tarjouksien yhteydessä, että tarjoukset sisältävät vastuullisuudesta jotkut tietyt teemat. Eikä pelkää rakennusvaiheessa, vaan elinkaariajattelun mukaisesti ympäristövastuun tulee näkyä rakennuksen koko elinkaaren ajan.

”Ympäristövastuun toteuttaminen voi edellyttää investointeja uusiin teknologioihin ja prosesseihin, mikä saattaa aiheuttaa aluksi resurssitehottomuutta ja korkeampia kustannuksia.”

(H2)

Ympäristövastuun haasteiden voittaminen nähdään vaativan sitoutumista ja innovatiivisia lähestymistapoja. Koasin on kehitettävä kestäviä liiketoimintamalleja, joissa ympäristöasiat otetaan huomioon kaikilla tasoilla. Koasin on mahdollista hyötyä avoimuudesta ja yhteistyöstä sidosryhmien kanssa kestävien käytäntöjen edistämiseksi.

5.4 Taloudellinen vastuu

Koasin merkittävin teema kuten todettua on kohtuuhintainen asuminen. Taloudellisen vastuun näkökulmasta on oleellista, että taloudessa toimitaan vastuullisesti eli otetaan huomioon taloudellisessa toiminnassa verotukselliset yksityiskohdat ja kaikissa toimitaan lakien ja asetusten puitteissa. Verojalanjäljen laskennan tulee osoittaa Koasin strategisten tavoitteiden toimeenpano ja toiminnan vastuullisuus. Pankit ovat iso asia ja merkittävä kumppani ja osa pankeista vaatii jo nyt toimenpiteitä. ESG-kyselyn mukaisesti Koasin pitää vastata sen mukaan, mitä me nyt pystymme tuottamaan. Ihan kaikkeen raportoinnin osalta emme vielä pysty, mutta kyselyihin rahoittajilta olemme vastanneet parhaamme mukaan. Näiden vaateiden kautta raportointimme tullaan kehittämään ja vaatimusten kautta kehitämme toimintaamme positiivisen pakon kautta. Henkilöstöllä on paljon osaaamista piilossa ja se on pystyttävä tuomaan esille, jotta Koas pystyisi organisaationa katsomaan vastuullisuuden kokonaisuutta olennaisuusanalyysimatkana.

”Talousnäkökulma on oleellinen osa vastuullisuutta ja sen raportointia siten, että taloudessa toimitaan vastuullisesti eli otetaan vastuullisuus huomioon taloudellisessa toiminnassa, mitä ikinä se sitten onkaan verotuksessa jne. ja kaikissa toimitaan lakeja noudattaen sekä eettisesti oikein.” (H5)

Taloudellinen vastuu tarkoittaa Koasin velvollisuutta hoitaa taloutensa vastuullisesti ja eettisesti. Se tarkoittaa varojen hallintaa ja liiketoiminnan johtamista niin, että se edistää Koasin pitkän aikavälin kestävyttä ja menestystä. Taloudellinen vastuu on yksi osa laajempaa käsitettä yritys vastuusta. Taloudelliseen vastuuseen liittyvät keskeiset näkökohdat ovat rehellinen kirjanpito ja raportointi, taloudellinen vakaus, riskienhallinta, asiakkaiden ja sijoittajien etujen huomioiminen, lainmukaisuus ja eettiset käytännöt.

”Kilpailupaineet voivat johtaa organisaatioita tekemään päätöksiä, jotka keskittyvät pelkätään lyhyen aikavälin voittoihin eikä välttämättä pitkän aikavälin kestävyteen. En sano näin olisimme toimineet, mutta aina se mahdollisuus on.” (H3)

Koasin tulee ylläpitää tarkkaa ja rehellistä kirjanpitoa liiketoiminnastaan sekä noudattaa sovellettavia kirjanpitosääntöjä ja standardeja. Säännöllinen taloudellinen raportointi on olennainen osa tätä prosessia. Koasin tulisi pyrkiä ylläpitämään taloudellista vakautta ja kestävyttä. Tähän voi kuulua varojen tehokasta hallintaa, velan hallintaa ja varojen monipuolistamista. Lisäksi Koasin tulee tunnistaa ja hallita taloudellisia riskejä, kuten markkinariskejä, luottoriskejä ja operatiivisia riskejä.

Koasin on hoidettava liiketoimintaansa siten, että se palvelee asiakkaita ja sijoittajia vastuullisesti ja rehellisesti. Tämä voi sisältää tuotteiden tai palvelujen laadun ylläpitämistä ja sijoittajille selkeää viestintää, mutta ennen kaikkea Koasin on noudatettava kaikkia sovellettavia lakeja ja määräyksiä liiketoimintansa harjoittamisessa. Taloudellisen vastuun nähdään sisältävän myös eettiset näkökohdat liiketoiminnan harjoittamisessa. Tämä voi liittyä esimerkiksi eettisiin sijoitusperiaatteisiin, oikeudenmukaiseen liiketoimintakäyttöön ja vastuulliseen taloudelliseen päätöksentekoon.

”Taloudellisen vastuun haasteet vaativat organisaatioilta jatkuvaa huomion kiinnittämistä, strategista suunnittelua ja kykyä sopeutua muuttuviin olosuhteisiin.” (H1)

Taloudellisen vastuun hyvä noudattaminen ei ole vain eettinen velvollisuus vaan voi myös edistää organisaation mainetta, houkutella sijoittajia ja parantaa asiakassuhteita. Se on olennainen osa pitkäaikaista menestystä ja organisaation kykyä sopeutua muuttuviin taloudellisiin olosuhteisiin. Taloudellinen vastuu on osa laajempaa yritysvastuuta, joka kattaa myös sosiaalisen ja ympäristö vastuun näkökohdat.

6 Pohdinta

Tutkimuksen päätutkimuskysymys oli:

- miten vastuullisuusraportointi tulisi toteuttaa osana Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiösr:n vastuullisuuden strategian toimeenpanoa?

Päätutkimuskysymystä tarkentavat alatutkimuskysymykset, joihin tutkimuksen avulla lähdettiin etsimään vastauksia, olivat:

- mitä vastuullisuusraportointi ja yrityksen vastuullinen johtaminen tarkoittavat?
- millainen on raportoinnin tarve?
- miten vastuullisuudesta tulisi viestiä?

Koas on useamman vuoden ajan kannustanut asukkaita vedensäätötalkoiisiin, opastamalla sekä kannustamalla ja tässä asiassa viestinnällä on vahva rooli. Työtä vastuullisuuden eteen on tehty useamman vuoden ajan; esimerkiksi kiinteistöautomaatioon panostamalla. Jotta päästäisiin asioissa eteenpäin, kokonaiskuvan suunnasta päättäminen olisi seuraava askel. Strategia päättää suunnan, mutta etteivät kauniit sanat jäisi pelkiksi korulauseiksi tarvitaan siihen hallituksen sekä johtoryhmän sitoutumista, jotta pystymme panostamaan vastuullisuusraportointiin. Tulevaisuudessa sidosryhmät ja Euroopan Unioni direktiiveineen tulevat sitä enenevässä määrin vaatimaan.

Opinnäytetyön tietoperusta ja tutkimusten tulokset osoittavat, että vastuullisuusraportointiin sisältyy usein avoimuus, läpinäkyvyys ja sidosryhmien osallistaminen (Mäkelä 2021, 78–80; Vanhala & Ristaniemi 2022, 134). Organisaatiot voivat esimerkiksi raportoida konkreettisista saavutuksistaan, asettamistaan tavoitteista vastuullisuuden saralla sekä toimenpiteistään mahdollisten negatiivisten vaikutusten lieventämiseksi (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019, 113–117). Vastuullisuusraportointi voi kuitenkin kohdata useita haasteita. Vastuullisuus ulottuu monille eri alueille, ja sen

vaikutusten mittaaminen ja raportointi voivat olla monimutkaisia. Lisäksi vastuullisuuden arvioinnissa voi olla vaikea saada objektiivista dataa. Yhdessä haastattelussa nousi esiin termi Greenwashing tai viherpesu. Tämän voidaan ymmärtää tarkoittavan sitä, että jotkut organisaatiot voivat pyrkiä luomaan positiivisen kuvan vastuullisuudestaan liioittelemalla saavutuksiaan tai käyttämällä harhaanjohtavaa viestintää (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 224–226).

Viherpesua ehkäisevä direktiivi on tulossa, kun Euroopan parlamentti hyväksyi 17.1.2024 direktiivin, joka kieltää viherpesun ja perusteettomat ympäristöväitteet mainonnassa. Uusilla säännöillä pyritään parantamaan kuluttajien suojaa harhaanjohtavalta markkinoinnilta ja kiinnittämään enemmän huomiota tavaroiden kestävyteen. (Euroopan parlamentin Suomen-toimisto 2024.) Lisäksi on olemassa kansainvälisiä standardeja, kuten GRI (Global Reporting Initiative), ei ole yhtenäistä tapaa mitata ja raportoida vastuullisuutta. Tämä saattaa johtaa epäselvyyksiin ja vertailuvaikeuksiin eri organisaatioiden raporttien välillä. Opinnäytetyön tietoperusta ja tutkimusten tulokset tukivat toisiaan siinä, että molemmissa nähtiin mahdollisena vaarana se, että muodostuu todellisten toimien ja raportoinnin välinen kuilu. Toisin sanoen organisaatiot ja Koas näiden mukana voivat kohdata haasteita siinä, miten tehokkaasti ne voivat kääntää vastuullisuustavoitteensa konkreettisiksi toiminiksi ja mitata niiden vaikutuksia.

Vastuullisuus on otettu strategiassa yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi ja se on otettu yhdeksi pääpainopisteeksi säätiön strategiassa. Vastuullisuuden eteen on jo vuosien ajan tehty määrätietoista työtä, mutta viime vuosina siihen on panostettu lisää, esimerkiksi ottamalla Ekokompassi yhdeksi työkaluksi. Ekokompassi-ympäristöohjelman avulla pystytään toteuttamaan suunnitelmallisempaa rakennusten elinkaarisuunnittelua. Hiilineutraalisuus oman toiminnan osalta vuoteen 2030 mennessä on kunnianhimoinen tavoite ja tavoitetta seurataan hiilijalanjälkilaskemalla, Y-HIILARI-työkalun avulla. Hiilijalanjälkilaskenta tehdään vuosittain ja laskennassa huomioidaan säätiön varsinaisen toiminnan päästöt, kuten kiinteistöjen energiakulutus, jätehuolto, liikematkustaminen sekä omien huoltoajoneuvojen kuljetuskilometrit. Laskennan ulkopuolelle on jätetty remontoimisen, hankintojen, rakentamisen, yhteistyökumppaneiden toiminta sekä työpaikan ja kodin välisten matkojen päästöt. Edellä mainittua tukivat sekä opinnäytetyön tietoperusta että tutkimusten tulokset.

Opinnäytetyön tietoperustan mukaan yrityksen vastuullisuuden strategialla ja vastuullisuusteilla tulee olla tunnistettava ja selkeä yhteys (Mäkelä 2021, 76). Tutkimuksen tulosten perusteella näin

ei vielä Koasin osalta ole. Koasin tulee selventää vastuullisuusraportoinnin roolia ja sen yhteyttä organisaation vastuullisuuden strategiaan. Aluksi voitaisiin tarkastella, mitä on jo tehty ja sen perusteella tehdä johdonmukaisesti päätelmiä kehittämistarpeista. Tämän lisäksi pitää ottaa huomioon, että minkälaiset tulevat olemaan toimialakohtaiset standardit ja kuinka ne tulevat ohjaamaan vastuullisuuden raportointia. Se, mikä tulee olemaan raportoinnin tarve ja missä laajuudessa halutaan raportoida, tulevat säädökset ja standardit määrittelemään. Vastuullisuusraportoinnin parantaminen ja sen parempi integrointi liiketoimintastrategiaan voivat auttaa vähentämään näitä haasteita ja edistämään todellista vastuullista liiketoimintaa. Toimivat käytännöt ja standardit voivat myös auttaa sidosryhmiä arvioimaan organisaation todellista vastuullisuutta.

Opinnäytetyön tietoperusta ja tutkimusten tulokset ovat ristiriitaisia siitä, mikä on viestinnän merkitys yrityksen vastuullisuustyössä. Tietoperustassa vastuullisuusviestinnän merkitys korostui, kun taas tuloksissa se ei esille noussut (Penttilä & Eräranta 2021, 14). Tuloksissa korostui sen sijaan viherpesun pelko. Mikä on raportoinnin tarve ja missä laajuudessa halutaan raportoida? Voisiko se olla ESG-raportointi (lyhenne ESG = ympäristö, yhteiskuntavastuu ja hyvä hallintotapa), joka viestii vastuullisuudesta laajasti. Vastuullisuusraportissa pitää tarkastella ympäristövastuuta, yhdenvertaisuusperiaatteita (sosiaalinen vastuu) sekä hyvää hallintotapaa (hyvä johtajuus), mutta tässäkin pitää miettiä, missä laajuudessa asiat raportoidaan. ESG-raportti toisi hyvin esille Koasille tärkeät asiat ja samalla pystyy tarkastelemaan sekä tarvittaessa muuttamaan omia toimintatapoja. Nykyinen malli on tällä hetkellä riittävä, mutta sitäkin pitää koko ajan viedä eteenpäin, koska sidosryhmien tarpeisiin pitää pystyä vastaamaan.

Standardit ja suositukset tulee ottaa huomioon, koska nämä standardit antavat rakenteen ja auttavat organisoimaan raportointiprosessin. Standardisointi tekee raportoinnista läpinäkyvämpää ja vertailukelpoisempaa. Koasin tulee raportoida olennaisista asioista eli keskittyä niihin vaikutuksiin, jotka ovat merkittäviä organisaatiollesi ja sen sidosryhmille. Kaikkea ei kyetä tekemään kerralla eikä ole tarkoituksenmukaistakaan. On löydettävä painopiste, jota vuosittain lähdetään määrätietoisesti viemään eteenpäin.

”Kyllä se silti vaatii sekä resursseja että aikaa ja se on aina jostain pois. Vastuullisuusraportoinnin kehittäminen meillä on pitkä työmaa. En osaa vielä sanoa, miten tuo

ratkaistaisiin. Jos aluksi saataisiin tehtyä tietty perustyö, niin kyllähän se sitten rupeaa jalkautumaan ja kehittymään pienin askelin ajan kanssa.” (H2)

Haastatteluiden toisessa vaiheessa haastateltavia haastettiin pohtimaan, millä konkreettisilla toimilla Koas pääsee vastuullisuusraportoinnin tavoitteisiin. Alla oleva on tiivistelmä kaikista haastatteluista sekä tutkimuksen tietoperustasta ja se on laadittu toimeksiantajan toiveesta konkreettisten askeleiden muotoon luetteloksi. Osa ideoista tuli useamman haasteltavan ajatuksena ja osa jäi yksittäisten ihmisten ajatuksiksi. Kokonaisuutena voidaan todeta, että vastuullisuusraportoinnin kehittäminen Koasilla vaatii aikaa. Mutta se nähdään mahdollisuutena tuoda merkittäviä etuja Koasille sekä parantaa suhdetta sidosryhmiin ja lisätä läpinäkyvyyttä liiketoimintaprosesseissa.

Vastuullisuusraportointi eli Koasin antama säännöllinen tieto oman toimintansa ympäristö-, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista on tärkeä osa yritysvastuuta ja avoimuutta. Tämän raportoinnin kehittäminen vaatii huolellista suunnittelua ja strategista lähestymistapaa. Tässä on kymmenkohtainen lista Koasin vastuullisuusraportoinnin kehittämiseen:

1. Sitoutuminen

- a. Koasin johdon vahva sitoutuminen vastuullisuusraportointiin on ensiarvoisen tärkeää.
- b. Sitoutuminen antaa selkeän signaalin Koasin arvoista ja vastuullisuudesta.

2. Määrittele tavoitteet

- a. Aseta selkeät tavoitteet vastuullisuusraportoinnille.
- b. Kysy itseltäsi, mitä haluat saavuttaa raportoinnilla, ja mitkä ovat Koasin keskeiset vastuullisuustavoitteet.

3. Sidosryhmävuoropuhelu

- a. Osallista sidosryhmät, kuten asiakkaat, työntekijät, sijoittajat ja yhteisöt, prosessiin.
- b. Kuuntele heidän odotuksiaan ja tarpeitaan sekä ota ne huomioon raportoinnissa.

4. Standardit ja suositukset

- a. Hyödynnä kansainvälisiä raportointistandardeja, kuten Global Reporting Initiative (GRI) -standardeja tai ISO 26000 -ohjeistusta.
- b. Nämä standardit antavat rakenteen ja auttavat organisoimaan raportointiprosessin.

5. Kohtuullisuusperiaate

- a. Raportoi olennaisista asioista eli keskity niihin vaikutuksiin, jotka ovat merkittäviä organisaatiollesi ja sen sidosryhmille.
6. Avoin viestintä
    - a. Tärkeää on avoimuus raportoinnissa.
    - b. Kerro myös niistä asioista, joissa organisaatio voi kehittyä, ja mitä toimenpiteitä on suunnitteilla.
  7. Integroitu raportointi
    - a. Pyri integroimaan vastuullisuusraportointi osaksi yleistä yritystiedon raportointia.
    - b. Tämä auttaa yhdistämään taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen suorituskyvyn yhdeksi kokonaiskuvaksi.
  8. Teknologian hyödyntäminen
    - a. Hyödynnä teknologiaa raportointiprosessin helpottamiseksi.
    - b. Digitaaliset alustat voivat helpottaa tietojen keräämistä ja analysointia sekä tehdä raportoinnista interaktiivisempaa ja helpommin ymmärrettävää.
  9. Sisäinen koulutus
    - a. Kouluta organisaatiosi työntekijöitä vastuullisuusraportoinnista ja sen merkityksestä.
    - b. Sisäinen tietoisuus ja ymmärrys auttavat varmistamaan raportointiprosessin sujuvuuden.
  10. Jatkuva parantaminen
    - a. Arvioi säännöllisesti vastuullisuusraportointiprosessia ja tuloksia.
    - b. Kerää palautetta sidosryhmiltä ja tee tarvittavia muutoksia parantaaksesi raportointiasi.

Tutkimuksen merkittävimpänä tuloksena voidaan pitää kymmenkohtaista listaa Koasin vastuullisuusraportoinnin kehittämiseen. Koasin johdon vahva sitoutuminen vastuullisuusraportointiin on ensiarvoisen tärkeää. Sitoutuminen antaa selkeän signaalin Koasin arvoista ja vastuullisuudesta. Tämä tutkimus antoi johdolle merkittävän sysäyksen ja johdon sitoutuminen sekä tuki avainhenkilöille alkaa olemaan kunnossa. Lisäksi Koasin strategia tukee vastuullisuuden ja vastuullisuusraportoinnin kehittämistä. Vastuullisuuden tavoiteasettelu tulee olla selkeää, koska se antaa myös raportoinnille selkänöjan. Kysy itseltäsi, mitä haluat saavuttaa raportoinnilla, ja mitkä ovat Koasin

keskeiset vastuullisuustavoitteet. Sidosryhmät on tunnistettava ja osallistettava. Koasin avainasiakkaat eli asukkaat ovat hyvin pitkälti korkeakouluopiskelijoita ja sitä kautta he ovat hyvin valveutuneita yhteiskunnallisesti. Koasin tulee kuunnella asukkaiden odotuksia ja tarpeita sekä ottaa ne huomioon raportoinnissa. Koasin tavoiteasettelussa on vielä tarkennettavaa, mutta johdon sitoutuminen tukee tavoiteasettelun kehittämistä.

Tutkimuksen tietoperusta osoittaa, että avoin viestintä on keskiössä ja yhtä lailla tärkeää on avoimuus raportoinnissa (Kujala & Kuvaja 2002, 193). Koasin on kerrottava myös niistä asioista, joissa organisaatio voi kehittyä, ja mitä toimenpiteitä on suunnitteilla. Lisäksi Koasin on pyrittävä integroimaan vastuullisuusraportointi osaksi yleistä yritystiedon raportointia. Tämä auttaa yhdistämään taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen suorituskyvyn yhdeksi kokonaiskuvaksi. Integroitu raportointi vähentää päällekkäistä työtä eikä vastuullisuusraportointia nähdä ylimääräisenä, vaan se tavallaan syntyy osana kokonaisraportointia. Teknologiaa on osattava hyödyntää raportointiprosessin helpottamiseksi. Digitaaliset alustat voivat helpottaa tietojen keräämistä ja analysointia sekä tehdä raportoinnista interaktiivisempaa ja helpommin ymmärrettävää. Tämä työ on Koasilla käynnissä ja tulevan raportointiohjelmiston tai tulevan toiminnanohjausjärjestelmän valinnassa on otettava vastuullisuusraportointi huomioon. Mitkä ovat resurssit? Yhteistyökumppaneille (esimerkiksi Kuntarahoitus, ARA, pankit, Jyväskylän kaupunki) raportointi tulee tulevaisuudessa korostumaan, mutta sitä ei osaa kukaan sanoa, kuinka suuressa laajuudessa heille pitää tulevaisuudessa raportoida ja missä muodossa. Mahdollinen vuoropuhelu yhteistyökumppaneiden kanssa voisi olla mahdollisuus selvittää oikeaa suuntaa, että minkälaista tietoa toivotaan.

Vastuullisuusviestinnän harjoittaminen nähtiin haastavaksi useista syistä. Vaikka Koas pyrkii kertomaan sidosryhmilleen positiivisista toimistaan ja sitoutumisestaan vastuullisuuteen, on olemassa monia haasteita, jotka voivat vaikeuttaa tehokasta viestintää. Yksi suurimmista haasteista on vaara viherpesulle. Sidosryhmät voivat menettää luottamuksensa, jos he kokevat, että vastuullisuusviestintä on lähinnä markkinointikikka eikä todellinen sitoutuminen. Vastuullisuusraportit ja viestintämateriaalit Koasin osalta eivät saa olla täynnä monimutkaista tietoa ja mittareita. Sidosryhmät saattavat hämmentyä tiedon liiallisuudesta tai vaikeaselkoisuudesta, ja tämä voi johtaa siihen, ettei viesti mene perille. Toisaalta myös tiedon puute nähtiin ongelmalliseksi. Liian vähäinen tieto voi myös olla ongelma. Jos Koas ei tarjoa riittävästi tietoa vastuullisuustoimistaan, sidosryhmät eivät välttämättä ymmärrä organisaation sitoutumista vastuullisuuteen.

Koasin on vaikea päättää, mille vastuullisuuden osa-alueelle keskittyä viestinnässään. Esimerkiksi painottaako ympäristönsuojelua, sosiaalista vastuuta vai taloudellista kestävyyttä? Organisaatiot viestivät useille eri sidosryhmille, joilla voi olla erilaisia odotuksia ja kiinnostuksen kohteita. Tämän takia viestinnän räätälöinti eri kohderyhmille voi olla haastavaa. Vastuullisuusodotukset muuttuvat ajan myötä, ja organisaatiot joutuvat sopeutumaan näihin muutoksiin. Viestinnän on pysyttävä ajan tasalla ja reagoitava muuttuviin odotuksiin. Näiden haasteiden voittaminen vaatii avoimuutta, rehellisyyttä, ja aitoa sitoutumista vastuullisuuteen. Koasin on oltava valmis kuuntelemaan sidosryhmiään, parantamaan toimintatapojaan ja viestimään avoimesti sekä saavutuksista mutta myös haasteista.

Sisäinen koulutus nousee keskiöön. Tällä opinnäytetyöllä on ollut sysäävä vaikutus positiivisella tavalla johtoryhmän keskuudessa. Johtoryhmä on paremmin tietoinen vastuullisuudesta ja sen raportoinnissa. Seuraavaksi on jalkauttamisen vuoro. Koasin on koulutettava organisaation työntekijöitä vastuullisuusraportoinnista ja sen merkityksestä. Sisäinen tietoisuus ja ymmärrys auttavat varmistamaan raportointiprosessin sujuvuuden. Kaikkea ei kyetä tekemään kerralla, vaan on pyrittävä jatkuvaan parantamiseen. Aloitetaan pienin askelin ja vuosi vuodelta kehitetään vastuullisuusraportointia ja ennen kaikkea Koasin toimintaa vastuullisemmaksi. Säännöllisesti tulee arvioida vastuullisuusraportointiprosessia ja tuloksia sekä kerätä palautetta sidosryhmiltä ja tehdä tarvittavia muutoksia raportoinnin parantamiseksi.

Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr (Koas) on linjannut omassa strategiassaan, että asumisen ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin kiinnitetään enemmän huomiota ja kartoittanut lähtötilanteessa, että millä konkreettisilla toimenpiteillä voimme edistää asumisen tuottamaa ilmastovaikutusta. Tämä prosessi on aloitettu ja sitä on tehty Ekokompassin myötä. Lopputuloksia ei ole implementoitu käytännössä työn aikana. Kehittämistyö päättyi siihen vaiheeseen, kun esiteltiin kehitysehdotukset Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n johtoryhmälle. Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n johtoryhmä päättää, miten he käyttävät tätä työtä ja miten sen tulokset mahdollisesti otetaan käyttöön organisaatiossa, vai jopa päättävätkö he käyttäviä niitä ollenkaan.

6.1 Johtopäätökset

Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr on yleishyödyllinen toimija, joten sosiaalinen vastuu toiminnassa näkyy sitä kautta. Asukasdemokratia ja yhteistyö asukkaiden kanssa on erityisen tärkeää

säätiön toiminnan kannalta. Mahdollisuudet toimia vastuullisesti on Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n strateginen valinta ja sen ylläpitäminen sekä eteenpäin vieminen vaatii panostuksia niin asukkaiden, työntekijöiden, johdon kuin muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Ohjeistukset, sääntely ja direktiivit tulevat lisääntymään, joten tiedon lisääminen on välttämätöntä vastuullisen liiketoiminnan kannalta ja on luultavaa, että tulevaisuudessa joudutaan tekemään nopeita ja ehkä innovatiivisiakin ratkaisuja.

Vastuullisuus ja vastuullisuusraportointi on laaja ja iso kokonaisuus, joka haastaa säätiön toimintamallien muutokseen. Rakentamisesta ja asumisesta aiheutuvat ilmastopäästöt ovat huomattavat ja ympäristövastuullisuuteen on panostettu. Säätiö hankkii energian fossiilittomana, energiatehokkuutta on parannettu, elinkaariosaamista lisätty ja kiinteistöjen energiatodistuksia päivitetty.

Energiatehokkuus on helpoin, nopein ja edullisin tapa päästä kiinni päästövähennystoimenpiteisiin esimerkiksi lämmityksen, sähköenergian, liikkumisen tai kuljetuslogistiikan osalta. Keskeinen työ on hiilijalanjäljenlaskenta, jotta pystyy tekemään päätöksiä, että missä tilanteessa ollaan päästöjen suhteen ja mitä niille pystytään tekemään. Päästöjen hyvittäminen on ilmastotyön osalta myös mahdollista, hiilijalanjälkeä hyödyntämällä, koska organisaation päästöt voidaan laskea karkealla arviolla. Sitä kautta tulee miettiä konkreettisia toimia, joilla voidaan vähentää ja kompensoida omia päästöjä mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti sekä hyvittää jäljelle jäävät päästöt aidosti hiiltä sitovilla menetelmillä muodostetuilla ilmastoyksiköillä eli kykyä sitoa hiiltä. Tietoisuus on lisääntynyt ja se on edennyt nopeasti. Kuluttajat ovat tietoisia ja vaativat yrityksiltä konkreettisia tekoja, eikä pelkästään laskennallisia hyvityksiä. Tavoitteet ilmastotyölle ovat kunnianhimoiset ja aikaraamit, jotka yrityksille on laitettu ovat tiukat. Yrityksen sisäiset tavoiteajat sekä visiot voivat olla haastavia johtaa, koska ulkopuoliset paineet raportoinnista kasvavat koko ajan, esimerkiksi ESG-ohjeistus ja CSDR-raportointi.

Rakentamisessa uusia haasteita tuo ilmastomuutos, joka tulee tulevaisuudessa haastamaan alaa. Paahtavat helteet ja rankkasateet tulevat vaikuttamaan rakennusmateriaalien valinnassa. Alalla tehdään asian eteen koko ajan työtä ja uusi vaihtoehtoja tuodaan koko ajan markkinoille, mutta vuodet tulevat näyttämään, että kuinka materiaalit tulevat konkreettista kestävään ilmastomuutoksen tuomat vaihtelut.

Toimialasta riippumatta jokaisella yrityksellä tulee olla tavoite asetettuna oikealle tasolle, realistinen, konkreettinen sekä saavutettavissa, jotta vastuullisuudesta saadaan konkreettista ja siitä voidaan viestiä, esimerkiksi asukkaille. Johdon tehtävä on viedä vastuullisuuskulttuuria oikeaan suuntaan, jotta jokainen työntekijä tietää, että millä toimenpiteillä yksittäinen työntekijä pystyy vaikuttamaan. Asiat voivat olla pieniä, mutta niillä on vaikutusta säätiön toimintaan sekä yksittäisen työntekijän sitouttamiseen. Hiilijalanjälkilaskelman avulla päästöjen laskenta on aloitettu, mutta laskenta ei ole vielä täysin luotettavaa, koska perustuu pitkälti arvioihin (esim. jätehuolto) eikä laskennassa oteta huomioon esimerkiksi hankintoja. Koasin laskentaa ei ole auditoitu tai varmennettu ulkopuolisen tahon toimesta, mutta hiilijalanjäljen vuosittainen arviointi auttaa näkemään kehityssuuntaa.

Tietojen keräämiseen liittyy olennaisena osana eri osaajien yhteistyö ja osaamisen jakaminen yrityksen sisällä. Tällä tarkoitan sitä, että esimerkiksi talouspuolella on osaamista ja tietoa, josta data tullaan keräämään ja mistä se saadaan, mutta vastuullisuudesta vastaavalla pitää olla tieto, että mihin ja missä muodossa se halutaan. Haasteena datan keräämisessä on tiedon hajautuminen moniin eri järjestelmiin. Tietoa pitää kerätä monesta eri järjestelmästä ja sen saaminen informatiiviseen muotoon vaatii työtä, joten datan keräämistä täytyy kehittää yhteistyötä lisäämällä. Ilman tätä yhteistyötä oikean ja oikeassa muodossa olevan datan löytäminen on työlästä ja haastavaa.

Päästö- ja vastuullisuustietoja pyydetään jo nyt eri tarkoituksiin, esimerkiksi rahoittajat pyytävät jo nyt niitä. Vastuullisuus on säätiön toiminnassa hyvällä ja riittävällä tasolla tällä hetkellä, mutta toimialakohtaiset veloitteet ja standardit tulevat haastamaan meidät tulevaisuudessa. Vastuullisuus ja vastuullisraportointi nousevat tulevaisuudessa yhä tärkeämmäksi, joten on tärkeää, että seuraamme ja osallistumme ajankohtaisiin koulutuksiin. Kyselyt ja pyynnöt vastuullisuuden osalta tulevat varmasti jatkossa lisääntymään ja seuraavan 3–5 vuoden aikajanaalla tiedämme varmasti jo enemmän toimialakohtaisista vaateista, esimerkiksi rakentamisen alalla. Hereillä pitää olla koko ajan ja alan suuntauksia tulee seurata.

6.2 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu

Yksi tutkimuksen tärkein eettinen periaate on tutkimustulosten luotettavuuden tarkistaminen ja yleistäminen (Mäkinen 2006, 102). On aina tärkeää varmistaa tutkimusten luotettavuus ja laatu.

Laadullisissa tutkimuksissa, kuten tässä opinnäytetyössä, luotettavuuden arvioiminen on haastavampaa verrattuna määrällisiin tutkimuksiin. Edellä mainittu on perusteltavissa siten, että laadullisessa tutkimuksessa kohteena on usein ihminen yksinään tai osana erilaisia ryhmiä. Ihminen harvoin toimii ennalta määrättyllä, aina samalla tavalla, ja rationaalisuus jää usein kauas ihmisen päätöksenteosta. Tästä syystä sattumalla on usein merkittävä vaikutus. Rationaalisuus viittaa kykyyn hyödyntää subjektiivisten tunteiden ja objektiivisen tiedon vuorovaikutusta päätöksenteossa, välittämättä välttämättä pelkästään vaistoista tai perinteistä. Näin ollen voi siis hyvinkin käydä niin, että sama tutkimusaihe samoilla asetuksilla ja perusteilla mutta toisen tutkijan toteuttamana päättyy erilaisiin tuloksiin eikä tutkimuksen tulokset eivät siten välttämättä ole sellaisinaan toistettavissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä ei ole täysin yhtenäistä näkemystä, joten laadullinen tutkimus on tältäkin kannalta erittäin joustava (Kananen 2010, 68–71).

Vaikka laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen koetaan haastavaksi, voidaan silti vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta yksinkertaisilla keinoilla. Yksi näistä keinoista on dokumentaatio, joka edistää tutkimuksen uskottavuutta. Kaikki tutkimuksen eri vaiheissa tehdyt päätökset ja valinnat perustellaan dokumentoinnin avulla (Kananen 2010, 69). Tätä opinnäytetyötä varten koottiin perusteellista dokumentaatiota tutkimuksen valinnoista ja tuloksista. Tutkimuksen tiedonkeruu- ja analysointimenetelmät kuvattiin ja perusteltiin huolellisesti. Haastattelut tallennettiin, litteroitiin ja ryhmiteltiin teemoitteluun käytettävään taulukkoon. Päädyin valitsemaan teema-analyysin osittain sen vuoksi, että se voi tarjota useita hyötyjä luotettavuuden näkökulmasta. Tuomen ja Sarajärven (2018, 124–125) mukaan teemoittelu auttaa organisoimaan suuria tietomääriä loogisesti ja tehokkaasti. Tämä puolestaan auttaa tutkijoita tai analyytikkoja tunnistamaan keskeiset teemat ja löytämään yhteyksiä tietojen välillä. Teemoittelu voidaan toteuttaa johdonmukaisesti ja systemaattisesti, mikä lisää tutkimustulosten toistettavuutta. Kun teemoittelu suoritetaan objektiivisesti ja perustellusti, se voi parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteeri on saturaatio, joka viittaa siihen, kuinka monta kertaa tutkimusmenetelmää tulisi toistaa, kuten esimerkiksi haastatteluja. Uusia havaintoyksiköitä sisällytetään tutkimukseen niin kauan kuin ne tuovat uutta tietoa. Kun vastaukset alkavat toistaa itseään ja uutta tietoa ei enää ilmaannu, saavutetaan kyllästymispiste, kuten Kananen (2010, 70–71)

mukaan on todettu. Tässä opinnäytetyössä saturaatiopiste haastattelujen osalta saavutettiin viiden haastattelun jälkeen. Tämän jälkeisissä haastatteluissa huomattiin, että vastaukset alkoivat toistua ja tutkimukseen ei enää tuotu uusia näkökulmia.

Toimeksiantaja eli Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr ei ilmaissut huolia tai antanut palautetta tutkimuksesta, joten voidaan päätellä, että tutkimuksen luotettavuus tutkittavan osalta on vahvistettu. Tutkimuksen luotettavuutta lisäävät Tuomen ja Sarajärven (2018, 124–125) mukaan tutkimuksen yksityiskohtainen kuvaus, sen eteneminen sekä perustellut menetelmien ja tekniikoiden valinnat. Tutkimus on tehty noudattamalla hyviä tieteellisiä käytäntöjä sekä on pyritty kuvaamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti esimerkiksi teemoittelun toteutus. Tutkimuksen suorittamisessa on noudatettu rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta aineiston käsittelyssä, dokumentoinnissa, tulosten arvioinnissa ja esittämisessä. Työssä on kunnioitettu muiden tutkijoiden tekemää työtä ja heidän saavutuksiaan, ja niihin on viitattu asianmukaisesti, noudattaen vallitsevia ohjeistuksia. Tutkimuksen toteuttamiseen hankittiin asianmukainen tutkimuslupa, joka sai hyväksynnän Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiön toimitusjohtajalta. Lisäksi opinnäytetyössä on huomioitu haastateltavien yksityisyydensuoja, ja sovituiden periaatteitten takia haastateltujen nimiä ei ole mainittu, mikä estää henkilöiden ja vastausten yhdistämisen toisiinsa.

Opinnäytetyön tekijä työskenteli ja työskentelee edelleen tutkimuksen aineiston keruun hetkellä kohdeorganisaatiossa asiantuntijatehtävissä. Opinnäytetyön tekijä on tiedostanut asemansa merkityksen subjektiivisen näkökulman mahdollisen vaikutuksen tutkimustuloksiin sekä tutkimuksen luotettavuuteen. Tuomen ja Sarajärven (2018, 120) mukaan täydelliseen objektiivisyyteen on lähes mahdoton päästä, kun tutkija on lähes poikkeuksetta tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. Refleksiivisyys edellyttää tutkijoiden tietoisuutta omista lähtökohdistaan ja niiden vaikutuksista tutkimuksen toteutukseen sekä analysointiin (Graneheim & Lundman 2004, 120). Tutkimuskohteen tuntemus helpotti analysointia, mutta luotettavuuden varmistamiseksi tulkintojen tekemisessä kiinnitettiin erityistä huomiota aineistolähtöisyyteen (Holloway 2017, 56).

Tutkimuksen haastattelujen määrä oli tutkimusorganisaation kokoon suhteutettuna iso, sillä se kattoi yhden tutkimusorganisaation johtoryhmän kokonaisuudessaan. Tutkimukseen osallistui yhteensä seitsemän henkilöä kohdeorganisaatiosta. Tutkimukseen osallistui esihenkilöt jokaiselta tutkimusorganisaation osaamisalueelta, jolloin tutkimuksen luotettavuutta voidaan pitää hyvänä.

Teemahaastattelut ovat tehokas tapa kerätä laadullista tietoa sekä voivat lisätä luotettavuutta monin tavoin ja tästä syystä päädyin puolistrukturoituihin teemahaastatteluihin. Teemahaastattelut antavat mahdollisuuden suunnitella haastattelukysymykset etukäteen tiettyjen teemojen ympärille. Vaikka teemahaastatteluissa keskityttiin tiettyihin teemoihin, haastattelut voivat silti olla standardeitua. Tämä auttoi varmistamaan, että jokainen osallistuja käsiteltiin samalla tavalla, mikä lisäsi luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta. Teemahaastattelut tallennettiin ja litteroitiin, mikä mahdollistaa niiden tarkastelun ja arvioinnin jälkikäteen. Tämä lisää haastattelujen tarkastettavuutta ja auttaa varmistamaan niiden luotettavuuden. Yhteenvetona teemahaastattelut lisäsivät luotettavuutta tässä opinnäytetyössä tarjoamalla järjestelmällisen ja tarkkaan suunnitellun lähestymistavan laadullisen tiedon keräämiseen. Ne tarjosivat mahdollisuuden syvälliseen ymmärrykseen tutkittavasta ilmiöstä samalla, kun ne pyrkivät hallitsemaan subjektiivisuutta ja varmistamaan tulosten luotettavuuden. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

Vastuullisuus, vastuullinen johtaminen ja vastuullisuusraportointi ovat isoja asioita ja uusia sekä varsin vieraita kokonaisuuksia monelle. Näin oli myös haastateltavien osalta. Haastateltavien joukossa oli muutama todellinen asiantuntija, mutta pääosa joutui hieman arvailemaan vastatessaan. Toisaalta tämä antaa nimenomaan todellisen kuvan tämän hetken tilanteesta tutkimusorganisaatiossa. Kuten aiemmin on todettu, jostain on aloitettava. Tällä tutkimuksella on ollut sysäävä vaikutus positiivisella tavalla johtoryhmän keskuudessa. Johtoryhmä on paremmin tietoinen vastuullisuudesta ja sen raportoinnissa. Kaikkea ei kyetä tekemään kerralla, vaan on pyrittävä jatkuvaan parantamiseen.

Tutkimus toteutettiin eettisesti Tutkimuseettisen neuvottelutiedekunnan TENK:n kuvaamalla hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023.) Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden vastaukset anonymisoitiin. Koska haastateltavia oli laadulliseen tutkimukseen monta, ei yksittäisen henkilön vastausta voi henkilöidä tutkimuksesta. Tutkija ei myöskään kommentoinut haastattelun aikana vastauksia, jolloin se olisi voinut vaikuttaa haastateltavan tuleviin vastauksiin. Tutkija esitti samat kysymykset samassa järjestyksessä jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle. Haastattelut pidettiin jokaisen tutkimukseen osallistuneen kanssa erikseen kahdenkeskinä Teams-kokouksina, jotka tallennettiin tutkimusta varten. Haastatteluiden tallentamisella haluttiin varmistua tulosten oikeasta sisällöstä sekä sanamuodoista tutkimuksen purku- ja analy-

sointivaiheessa, jotka lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimukseen osallistuneet eivät tienneet toistensa vastauksia, jolloin se olisi voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa. Haastattelurunko on liitetty asianmukaisesti tutkimuksen liitteisiin.

Lähteet

Aaltonen M. 2019. Huomisen Yhteiskunta: Olosuhteet Hyvinvoinnille. Alma Talent Pro. Viitattu 31.1.2024. <https://janet.finna.fi>, Bisneskirjasto (Alma Talent).

Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet. N.d. 2017. Ulkoministeriö. Viitattu 29.10.2023. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>.

Asuntorakentamisen suhdannetilanne ja siihen liittyvä toimenpiteiden tarve. 2023. Valtioneuvosto. Viitattu 31.1.2024. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10623/144208576/Asuntorakentamisen+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+loppuraportti.pdf/00477314-fdc4-24b2-6a2b-e673adc9281f/Asuntorakentamisen+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+loppuraportti.pdf?t=1695146246742>.

Aula P & Mantere S. 2009. Strategic Reputation Management: towards a company of good. Routledge. New York.

Bogdan R & Biklen SK. 2006. Qualitative Research for Education: An Introduction to Theories and Methods. 5th ed. London, UK: Pearson.

Braun V & Clarke V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. Viitattu 11.11.2022. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

Braun V & Clarke V. 2013. Successful qualitative research: A practical guide for beginners. London, UK: SAGE.

Cantell H, Aarnio-Linnanvuori E & Tani S. 2020. Ympäristökasvatus – Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Ekokompassi 2021. Ekokompassi – yrityksen hiilijalanjälki. Viitattu 30.10.2023. <https://ekokompassi.fi/yrityksen-hiilijalanjalki/>

Mepit hyväksyivät lain, joka kieltää viherpesun ja harhaanjohtavat tuotetiedot. 2024. Euroopan parlamentin Suomen-toimisto. Viitattu 4.2.2024. <https://www.epressi.com/tiedotteet/euroopan-unioni/mepit-hyvaksyivat-lain-joka-kieltaa-viherpesun-ja-harhaanjohtavat-tuotetiedot.html>.

Eskola J & Suoranta J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Helsinki: Vastapaino Oy.

Graneheim U & Lundman B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24(2), 105–112.

Halonen T, Korhonen-Kurki K, Niemelä J & Pietikäinen J. 2022. Kestävyyden avaimet – Kestävyystieteen keinoin ihmisen ja luonnon yhteiselo. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Harmaala M-M & Jallinoja N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Hirsjärvi S & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S, Remes P & Sajavaara P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Holloway I. 2017. Qualitative research in nursing and healthcare. 4th edition. Wiley Blackwell.

Jason L & Glenwick D. 2016. Handbook of methodological approaches to community-based research. Oxford university press.

Juutinen S. 2016. Strategisen yritysvastuun käsikirja. Liettua: BALTO Print.

Kananen J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Teoksesta Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Jyväskylä.

Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö sr:n toimintakertomus. 2022. Viitattu 30.10.2023.
<https://www.koas.fi/wp-content/uploads/2023/06/koas-toimintakertomus-2022.pdf>.

Koipijärvi T & Kuvaja S. 2020. Yritysvastuu 2.0 - Johtamisen uusi normaali. Viro: Helsingin seudun kauppakamari.

Laadullinen tutkimus. 2021. Koppa, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 16.11.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Kujala J & Kuvaja S. 2002. Välittävä johtaminen - Sidosryhmät eettisen liiketoiminnan kirittäjinä. Jyväskylä: Talentum.

Kurittu K. 2018. Yritysvastuuraportointi – kiinnostavan viestinnän käsikirja. Helsinki: Alma Talent.

Kuronen M-L. 2016. Eettisiä paineita sijoittajasuhteissa. Teoksessa Eettinen viestintä. Procomma Academic 2016. Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.

Laadullisen (teksti)aineiston analyysi. Viitattu 12.11.2022.
<https://peda.net/jyu/okl/ko/klt/djm/demo-3/materiaalit/kolme-analyysitapaa:file/download/9d1bec92e10848ec5c73fe16e802ef7088be18b4/Kolme%20analyysitapaa.pdf>.

Liappis H, Pentikäinen M & Vanhala A. 2019. Menesty yritysvastuulla – Käsikirja kokonaisuuteen. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy.

Niskala M, Tarna-Mani K, Puroila J & Pajunen T. 2019. Yritysvastuu – Raportointi- ja laskentaperiaatteet. Helsinki: ST-Akatemia Oy.

Mäkelä H. 2021. Vastuullisuusraportoinnin monet roolit. Teoksessa Vastuullinen viestintä. Procomma Academic 2021. Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Olkkonen L & Quarshie A. 2019. Corporate Social Responsibility in Finland. Origins, Characteristics, and Trends. Palgrave Macmillan. Lontoo.

Penttilä V & Eräranta K. 2021. Vastuullisuusviestintä – vastuullista viestintää? Procomma academic 2021. Vastuullinen viestintä. Helsinki: Procom – Viestinnän ammattilaiset ry.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu: kestävä kehitystä organisaatiotasolla. Porvoo: WSOY.

Rydenfelt H & Juholin E. 2016. Hyvä viestintä – parempi viestintäkulttuuri. Teoksessa Eettinen viestintä. Procomma Academic 2016. Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.

Saaranen-Kauppinen A & Puusniekka A. 2006. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.11.2022. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.

Saaranen-Kauppinen A & Puusniekka A. 2006. Fenomenografia. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.11.2022. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.

Saaranen-Kauppinen A & Puusniekka A. 2006. Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.11.2022. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.

Saldana J. 2011. Fundamentals of qualitative research. Oxford University Press.

Tietoa elinkaariarviointista (LCA) ja elinkaariklinikkatoimintamallista pk-yrityksille. 2017. Suomen ympäristökeskus. Viitattu 4.2.2024. <https://www.syke.fi/download/noname/%7B032490FA-19DF-4E5A-A40F88E22B86DA20%7D/132057>.

Trochim W. 2006. Qualitative Measures. The Research Methods Knowledge Base, 2nd Edition.

Tuomi J & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

UN Global Compact. (2023a). Global Compact Network Finland – Sitoutuneet suomalaiset. UN Global Compact. Noudettu 17.10.2023. <https://www.globalcompact.fi/jasenet>.

UN Global Compact. (2023b). Global Compact Network Finland – Mikä on Global Compact ja Global Compact Network Finland. UN Global Compact. Noudettu 17.10.2023. <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/>.

UN Global Compact. (2023c). Global Compact Network Finland – Mikä on Global Compact ja Global Compact Network Finland. UN Global Compact. Noudettu 17.10.2023 osoitteesta <https://www.globalcompact.fi/uutiset/yli-sata-organisaatiota-liputtaa-tanaan-ykn-kestavan-kehityksen-tavoitteiden-puolesta-%E2%80%93-tavoitteiden-saavuttaminen-vaarassa>.

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. 2017. Valtioneuvosto. Viitattu 29.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79854/VNK_J0317_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Vanhala A & Ristaniemi M. 2022. Yritysvastuu & Oikeus. Helsinki: Kauppakamari.

Vastuullisuusraportointi. N.d. 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 29.3.2022. <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>.

Verojalanjälkiraportointi. N.d. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 29.10.2023. <https://tem.fi/documents/1410877/2869440/Verojalanj%C3%A4rkiraportointi.pdf/1ab816f3-e373-4913-be77-b5430ad8505a/Verojalanj%C3%A4rkiraportointi.pdf.pdf>.

Ylikulutus. 2022. N.d. World Wildlife Fund (WWF). Viitattu 31.1.2024. <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- toimiala
- vastuu / tehtävä
- vuosia tehtävässä

Teema 1: Vastuullisuus osana yrityksen toimintaa?

- Mitä vastuullisuusraportointi sinun mielestä tarkoittaa?
  - o mihin osa-alueisiin se jakautuu?
- Kenelle yrityksen vastuullisuusraportointi on suunnattu?
- Miten vastuullisuusraportoinnista / vastuullisuudesta tulisi viestiä mielestäsi yrityksen sisällä?
  - o työntekijät
  - o hallitus
- Miten vastuullisuusraportointi on mielestäsi osa säätiön vastuullisuusviestintää ja sidosryhmätyötä esimerkiksi asukkaiden suuntaan?
- Miksi vastuullisuusraportointi on tärkeää yrityksen toiminnan kehittämiseksi?

Teema 2: Vastuullisuusraportoinnin käyttö osana strategiaa

- Miten vastuullisuusraportissa ja/tai sen teemoissa näkyy mielestäsi säätiön arvot, missio ja visio?
  - o Miksi joku teemoista on tärkeämpi kuin joku toinen?
- Millaisia haasteita vastuullisuusraportointiin liittyy?
  - o Miten raporttiin kirjatut konkreettiset vastuullisuusteot tai -toimet vaikuttavat omaan työhösi ja miten voit toteuttaa niitä omassa työssäsi?
- Mitkä ovat yrityksen tulevaisuuden linjaukset tai toiveet vastuullisuudesta ja vastuullisuusraportoinnista?
  - o konkreettisia toimia – miten ja kuinka?
  - o Miksi?
  - o resurssit?
    - määrämuotoisen raportin tuottaminen
    - trendien seuraaminen ja nopea reagointi